Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Sakarya University Faculty of Law Journal

e-ISSN : 3023-6894
Yayıncı/Publisher: Sakarya Üniversitesi

Cilt/Vol. 14, Sayı/No. 1, 367-390, 2026
DOI: https://doi.org/10.56701/shd.1942582

Araştırma Makalesi / Research Article

İdarenin Afet Odaklı Planlama Faaliyeti Üzerine Bir İnceleme

A Review of the Administration's Disaster-Oriented Planning Activities

Nurhan Yaprak

İstanbul Ticaret Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, İdare Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye
nyaprak@ticaret.edu.tr

Öz: Afetler, çok eski tarihlerden bu yana yaşanan, ortaya çıktığı yeri hem ekonomik hem sosyal yönden etkileyen olgulardır. Gerek doğa gerek insan kaynaklı olarak ortaya çıkabilen afetlerin, gerçekleşme ihtimalleri bilinmesine rağmen zararlı sonuçlarının doğmasına engel olunamamaktadır. Fakat her ne kadar bazı afetlerin oluşumunun engellenmesi mümkün olmasa bile, bu afetlerin zararları sonuçlarının engellenmesi, idarenin afet riskini dikkate alan bir planlama ve uygulama faaliyetiyle mümkün olabilir. İdare faaliyetlerini yürütürken belli bir plan ve program dâhilinde hareket etmelidir. İhtiyaçları önceden tespit etmeli, araç ve gereçlerini temin etmeli, faaliyetin yürütülüş usulüne karar vermelidir. Coğrafi özellikleri ve jeolojik yapısıyla afet riski altında bulunan Türkiye'de planlama faaliyetinin mutlaka bu risk gözetilerek yapılması gerekmektedir. Çünkü gerekli önlemlerin alınmaması halinde, konut hakkı ve yaşam hakkı gibi temel insan haklarına aykırı sonuçlar ortaya çıkabilecektir. Ayrıca planlamada sadece fiziksel ihtiyaçlar değil, vatandaşların ekonomik ve sosyal ihtiyaçları da göz önüne alınmalı, bütüncül bir yaklaşımla hareket edilmelidir. Planlama konusunda idari teşkilat içerisinde yetkiler merkezi ve mahalli idareler arasında görev konularına göre paylaştırılmıştır. Her idarenin görev alanı içerisinde, afet konusundaki ihtiyacı tespit edip planlaması ve plana uygun uygulama yapması gerekmektedir. Planlama faaliyetini yürüten idarelerin afet planlamasını teorik olarak mükemmel bir şekilde tasarlamaları yeterli değildir. Olası afetlere yönelik tüm risklerin ve alınacak tedbirlerin tespit edilmiş ve planlamada belirlenmiş olması, uygulamada bu plana aykırı uygulamaların engellenmemesi halinde hiçbir önem arz etmeyecektir. Dolayısıyla idarenin evrak üretimine verilen önemin çok daha fazlasını, üretilen planlama evrakına uyulup uyulmadığının düzenli aralıklarla denetlenmesi aşamasına yöneltmesi halinde, afet planlaması amacına ulaşacak ve afet riski yönetilebilir hale gelecektir.

Anahtar Kelimeler: Afet Riski, Planlama, İdari Faaliyet, İnsan Hakları, Uluslararası Hukuk

Geliş Tarihi/Received: 02.05.2026
Kabul Tarihi/Accepted: 19.06.2026
Yayımlanma Tarihi/ Published Online: 29.07.2026

Abstract: Disasters are phenomena that have been experienced since ancient times and affect the place where they occur both economically and socially. Although the probability of disasters occurring, whether natural or human-induced, is known, it is not possible to prevent their harmful consequences. However, even though it is not possible to prevent the occurrence of some disasters, preventing their harmful consequences can be possible through planning and implementation activities that take disaster risk into account. While carrying out its activities, the administration must act within a certain plan and program and must identify the needs in advance, provide the tools and equipment, and decide on the method of carrying out the activity. Planning activities in Turkey, which is at risk of disaster due to its geographical features and geological structure, must be carried out by taking this risk into consideration. Because if the necessary precautions are not taken, consequences that are contrary to fundamental human rights such as the right to housing and the right to life may arise. In addition, not only physical needs but also the economic and social needs of citizens should be taken into consideration in planning and a holistic approach should be taken. Within the administrative organization, powers regarding planning are distributed between central and local governments according to their duties. Each administration must identify the need for disaster planning within its area of responsibility, plan accordingly, and implement the plan accordingly. It is not enough for the administrations carrying out the planning activities to design disaster planning perfectly in theory. The fact that all risks and precautions to be taken for possible disasters have been identified and specified in the planning will be of no importance if practices contrary to this plan are not prevented in practice. Therefore, if the administration directs much more of the importance given to document production to the phase of regularly checking whether the produced planning documents are being followed, disaster planning will achieve its purpose and disaster risk will become manageable.

Keywords: Disaster Risk, Planning, Administrative Activity, Human Rights, International Law

Cite as (ISNAD): Yaprak, Nurhan. "İdarenin Afet Odaklı Planlama Faaliyeti Üzerine Bir İnceleme ". *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 14/1 (2026), 367-390. https://doi.org/10.56701/shd.1942582

This is an open access paper distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Extended Abstract

Many events occur around the world that have a major impact wherever they happen. These events are classified as disasters not because of the events themselves, but because of the effects they caused. Natural disasters such as earthquakes, landslides, and floods have occurred since the beginning of the world. These events are classified as disasters due to the magnitude of their impact. Therefore, the sources of disasters can vary greatlyFor example, natural disasters such as earthquakes and floods can occur, as well as social disasters such as migration. However, this disaster can trigger a chain reaction, leading to other disasters. The resulting effects could have negative consequences for the functioning of the administration. Because the devastating effects of disasters will result in losses both economically and socially. It is the administration that should manage this process. Therefore, it is crucial for the administration to make plans taking into account the possibility of disasters occurring, so that the negative effects that may arise can be reduced, if not completely eliminated. Disaster management should be considered one of the most important activities of the administration. Because when an unmanageable event turns into a disaster, the negative consequences will directly affect both the administration and individuals. This is where the importance of the administration planning for disaster management becomes apparent.

Since disasters have occurred throughout history, the administration needs to conduct research into past disasters. The investigation that the administration will conduct into why the event turned into a disaster and why the damage occurred is of great importance in order to take precautions against potential future disasters. The administration will take precautions and make plans based on the results of its investigation. Because the administration should not only identify current and emerging needs, but also anticipate and plan for needs that may arise in the future.

Disaster planning is an administrative activity recognized under international law. Indeed, international documents such as the Hyogo Protocol and the Sendai Framework exist in this field. Because disasters can affect not only one country but multiple countries, and even the entire world as in the case of climate change, studies are being conducted and documents are being prepared in the field of International Disaster Law. Article 2 of the European Convention on Human Rights states that everyone has the right to life, which shall be protected by law. According to Article 5 of the 1982 Constitution, “ensuring the welfare, peace, and happiness of individuals and society” is a duty assigned to the state. According to Article 57 of the Constitution, entitled “Right to Housing,” the State shall take measures to meet housing needs within a planning framework that takes into account the characteristics of cities and environmental conditions. For this reason, the administration will plan its activities by anticipating needs. Türkiye is a country that has experienced disasters throughout history and remains at risk of disasters. The disasters that have occurred have caused great losses. Not only has there been loss of life and property, but also significant economic difficulties. Unfortunately, the suffering has been repeated in subsequent disasters following each one, and it seems that no lessons have been learned from these tragedies. From the very beginning of the planned development period, disasters have been discussed and the need for preventive measures has been emphasized. Initially, the negative consequences of disasters were accepted as inevitable, but in later years it became clear that disasters are preventable. Although the planning activity was carried out in accordance with the forecasting activity, the negative consequences could not be prevented because the plans could not be reflected in the implementation.

The planning activity generates many documents as a result of the administration. There are differing opinions regarding the legal nature of these documents. Firstly, when examining development plans, it is difficult to say that they are definitive and enforceable processes, as they do not directly affect the rights of individuals. It is difficult to say that these plans have any executive characteristics. However, zoning plans issued by municipalities can be considered as general regulatory actions of the administration. Because transactions are transactions that have a direct impact on individuals and can affect their interests. Within the framework of planning activities, failure to implement the requirements of the produced documents or the complete absence of document production may lead to liability for the administration. In the decisions of the European Court of Human Rights, the administration’s neglect of planning activities, or its failure to act in accordance with planning activities, establishes the administration’s responsibility. The Council of State’s rulings emphasize the necessity for the administration to take precautions before disasters occur. Of course, planning alone is not enough. Making the plans functional is the administration’s primary responsibility. Even the most perfect plan will be meaningless if its implementation is poor.

Giriş

Geçmişten günümüze birçok kez deprem, sel gibi doğal afetlerle karşı karşıya kalmış ve çok acı tecrübeler edinmiş olan ülkemizde, bir doğal afet meydana geldiğinde nelerle karşılaşılabileceği konusunda çok sağlam bir hafızanın mevcut olması gerektiği söylenebilir. Fakat maalesef ki Muallim Naci'nin "Hafıza-i beşer nisyan ile maluldür" sözünde anlatıldığı gibi, yaşananların kısa sürede unutularak, acı tecrübelerden ders çıkarılmadan ve tedbirler alınmadan yola devam edildiği için belki de sadece doğa olayı olarak nitelendirebileceğimiz bir deprem ya da sel, afete dönüşebilmektedir. İşte bu aşamada, idarenin geçmiş afetlerden çıkardığı dersler ile kendisi için bir yol haritası belirlemesi gerekmektedir. Bu bağlamda akla planlama faaliyeti gelmektedir.

İdare, toplumsal ihtiyaçların, beklentilerin giderilmesi için bunların ortaya çıkmasını beklememeli, geçmişteki tecrübelerini geleceğin kaynağı olarak değerlendirip, hangi ihtiyacı hangi usul ve yöntemle gidereceğini tespit edebilecek bilgi ve yeteneğe sahip olmalıdır. Nitekim Gür'ün[1] de ifade ettiği gibi idare, yalnızca şimdinin ihtiyaçlarını gidermek için değil geleceğin ihtiyaçlarını da öngörerek sürekli çalışması gereken bir cihazdır.

Afetlerin, çok eski tarihlerden bu yana meydana gelen olaylar olması sebebiyle bu konuda idarelerin öngörüye sahip olması ve toplumsal beklentileri karşılayacak önlemler alması bir zorunluluktur. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde yaşam hakkının kanunla koruma altına alınacağı ifade edilmiştir. Anayasada ise "kişilerin ve toplumun, refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak" devlete görev olarak verilmiştir. Anayasada yine devletin, konut ihtiyacını karşılamaya yönelik tedbirleri alırken, çevre şartlarına uyan ve şehirlerin özelliklerini dikkate alan bir planlama çerçevesinde hareket edeceği ifade edilmiştir. Dolayısıyla, yaşam alanlarının planlanmasında "şehir özellikleri ve çevre şartlarına uyum" ilkelerinin yol gösterici olması gerektiği anlaşılmaktadır.

Coğrafi açıdan deprem kuşağında bulunan Türkiye'de afet riskinin planlanması ve bu plana göre hareket edilmesi büyük önem arz etmektedir. Ayrıca afetlerin ulusal etkilerinin yanında bölgesel ve uluslararası boyutlarının da olması sebebiyle, bu alanda üretilen uluslararası belgeler de planlama faaliyetinde dikkate alınmalıdır. Çalışmada İdarenin planlama faaliyetinde afet riskinin önemi değerlendirilirken; öncelikle afet kavramının kapsamına, gelişim sürecine ve planlama açısından önemine değinilecek, ardından, uluslararası alanda afet riskini azaltmaya yönelik düzenlemeler incelendikten sonra, merkezi yönetimin yürüttüğü planlama faaliyetlerinde afet riski konusuna ne kadar önem verdiği incelenecektir. Yine plan yapma yetkisini haiz olan mahalli idarelerin afetlere ilişkin planlama konusunda nasıl bir yol izledikleri üzerinde durulacaktır.

I. Afet Kavramının Kapsamına İlişkin İnceleme

Afet kavramı, Türk Dil Kurumuna göre; "Çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım" olarak tanımlanmaktadır[2]. Fakat bu tanım yeterli değildir. Çünkü afetler sadece doğa olayları sonucu meydana gelmemektedir. Afetler doğa olaylarından kaynaklanabildiği gibi, insan faaliyetleri sonucu da ortaya çıkabilmektedir[3]. Nitekim Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü'ne göre Afet; "toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olaydır." 25.5.2024 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan "Afet ve Acil Durum Tatbikatları Hakkında Yönetmelik"in "Tanımlar" başlıklı 4. Maddesinde aynı tanıma yer verilmiştir[4]. Ayrıca afetin yaşanan olayın kendisi değil, o olayın doğurduğu sonuç olduğu da ayrıca vurgulanmıştır. Bir doğa olayının afete dönüşebilmesi için, ekonomik ve sosyal kayıplar ortaya çıkarması ve hayatın olağan akışına etki etmesi gerekmektedir[5]. Fakat "afet" ifadesi, doğa olaylarının bizzat kendisi için de kullanılmaktadır[6].

Doğal Afetler, çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulmuştur. Buna göre, yavaş yavaş ortaya çıkan afetler ve anlık gelişen afetler olarak yapılan sınıflandırmada yavaş yavaş ortaya çıkan afetlere, kuraklık, kıtlık örnek olarak verilebilir. Anlık ortaya çıkan afetler ise, deprem, seller, toprak kayması, çığ, olarak örneklendirilebilir. Afetler insan kaynaklı da gelişebilmektedir. Bu afetlere, nükleer kaynaklı kazalar, endüstriyel kazalar, göçmenler ve yerlerinden edilenler örnek olarak verilebilir[7]. Bu afetler

[1] Necip Taha Gür, "İdare ve Gelecek Yaklaşımı: İdarenin Gelecek Öngörüsünün İdari Faaliyetlerdeki Yeri ve Görünümü Hakkında Değerlendirmeler*", İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi,* 23, (2024), 97.
[2] Türk Dil Kurumu, "Afet". (10.04.2025) https://sozluk.gov.tr/
[3] Cemalettin Şahin-Şengün Sipahioğlu, *Doğal Afetler ve Türkiye*, (Ankara: Gündüz Yayınları, 2002), 413.
[4] *Afet ve Acil Durum Tatbikatları Hakkında Yönetmelik*, Cumhurbaşkanı Kararı, Tarihi: 24/5/2024, Sayısı: 8531, *Resmî Gazete*, 32556 (25/5/2024), Madde 4.
[5] Perihan Kiper, *"*Doğal Afet Planlama İlişkisi*", Planlama*, 3, (2001), 4.
[6] *Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü*, "Afet", (10.10.2025).www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu
[7] Oğuz Sancakdar, "Kültürel Mirasın Afetlerde Korunmasının Hukuki ve Güvenlik Boyutu", *Afetler ve Güvenlik Yönetimi*, Editörler Zerin Toprak Karaman-Oğuz Sancakdar, (Ankara: Palme Yayınevi, 2019) 181.

yapay afetler olarak da nitelendirilmektedirler[8]. Türlerine göre afetler; deprem, heyelan, volkan patlaması gibi jeolojik afetler; orman yangınları, hava kirliliği, kuraklık gibi klimatik afetler; böcek istilası, yangınlar, salgınlar gibi biyolojik afetler, göç, terör saldırıları gibi sosyal afetler ve nükleer, biyolojik ve kimyasal silahlar ve kazalar gibi teknolojik afetler olarak sınıflandırılmıştır[9]. Burada dikkati çeken husus, sınıflandırılan afetlerin birbirlerine sebep teşkil edebilecek nitelikte olduğudur. Başka bir ifadeyle, bir afetin meydana gelmesinden sonra eğer yeterli tedbirler alınmadıysa, bu afetin olumsuz sonuçları başka bir afetin doğmasına sebep olabilmektedir. Örneğin; Volkanik patlamalar sonucu bir bölgenin yok olması ya da yaşanmayacak hale gelmesi halinde bu durum bir göç dalgası doğurabilmektedir. Günümüzde, afet risk yönetimi ve risklerin azaltılması konusunda çalışmaların artmasına rağmen afetlerde yaşanan kayıplar önlenemediği için, afete bağlı göçlerde de nüfus artışı ile doğru orantılı bir ivme izlenmektedir[10]. Birleşmiş Milletler Göç Araştırmaları Vakfı, 2024 tarihli Dünya Göç Raporuna göre, 2022 yılında 8,7 milyon insan afetler nedeniyle yer değişikliği yapmıştır. Raporda, Doğu ve Güney Afrika'da iklim değişikliğinin yol açtığı kuraklık, kasırga ve sel gibi afetler nedeniyle, geçim kaynaklarının yok olduğundan ve bu sebeple, bölgede milyonlarca insanın yer değiştirmek zorunda kalmasından bahsedilmiştir[11]. Konu ile ilgili Türkiye örneğine bakıldığında; 1999 Marmara Depremi sonrasında evleri yıkılan ve barınma imkanı bulamayan insanların farklı şehirlere göç ettiği, orman yangınları sonucu Ege ve Akdeniz bölgelerinde yaşayanların, tarım arazilerini ya da hayvanlarını kaybetmesi sonucu göçe mecbur kaldıkları gözlenmiştir[12].

Afetler çok eski tarihlerden bu yana meydana gelmektedir. Hatta afetlerin meydana gelmesinin insanlık tarihiyle yaşıt olduğu ifade edilmiştir[13]. İnsan faktörünün afetlerin meydana gelişine nasıl etki edebileceği incelendiğinde, bir görüşe göre, 17.yy.'da insanın kendisini dünyadaki yaşamın merkezinde konumlandırması anlamına gelen homosantrizm anlayışının ortaya çıkması ve sonrasında yaşanan Sanayi Devrimi, insanı doğaya egemenlik kurma yönünde harekete geçirmiş ve bu durum doğanın dengesinin bozulmasına sebep olmuştur[14]. Diğer bir görüşe göre ise, dünya üzerinde 1950'li yıllarla birlikte artan kentleşme, afetlerin görülme sıklığı ve yoğunluğunu da artırmıştır[15]. Bu görüşe göre aslında insanların kendileri için yaşam alanları oluştururken, doğaya dengesiz müdahalesi, afetlerin daha fazla ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Sonuç itibarıyla afetler, doğal olaylardan ya da insan faaliyetlerinden kaynaklı meydana gelse de dünya üzerinde ortaya çıktıkları her yerde, toplumsal yaşamı bir şekilde etkilemektedir. Bu etki, doğurduğu sonuçlar itibariyle toplumun gelişiminde olumsuz bir etki bırakmaktadır.

Afet türlerinin çok farklı özellikler göstermesi, bir afetin başka bir afeti doğurması, bazı afetlerin etkisinin çok uzun zamana yayılırken bazı afetlerin nerede, ne zaman ve ne şiddette olacağının önceden tahmin edilememesi, oluşabilecek ağır sonuçların tamamen engellenmesini de zorlaştırmakta, hatta imkânsız hale getirebilmektedir. Fakat burada üzerinde dikkatle durulması gereken nokta, afetlerin olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için, bir devletin, afetler konusunda kabul edilmiş uluslararası belgeleri dikkate alarak, merkezi ve afetin oluştuğu yerdeki mahalli idareler ile birlikte olması gerektiği gibi ya da yeteri kadar planlama ve uygulama yapıp yapmadığıdır. Çünkü her ne kadar bazı doğa olaylarının oluşumunun engellenmesi mümkün olmasa bile zararları sonuçların engellenmesi için idarenin, afet riskini dikkate alarak düzenlemelerini yapması gerekir. İşte bu aşamada idarenin afet yönetiminde planlama faaliyetinin önemi ortaya çıkmaktadır.

II. Planlama Faaliyetinin İdarenin Faaliyet Alanı Açısından Konumu

A. Planlama faaliyetinin niteliği

TDK tarafından planlama faaliyeti, "Hükûmet tarafından ulaşılacak amaçları belirleyen, tarım, ulaşım, sanayi vb. kesimlerdeki artış ölçüsünü tespit eden ve uygulanması gerekli çareleri önceden gösteren ekonomik, sosyal programın belli süreler için hazırlanması işi" olarak tanımlanmaktadır[16]. Planlama faaliyetinde öncelikle koordinasyonu sağlayabilmek için ulaşılmak istenen amaç ve ortaya çıkması öngörülen sonucun belirlenmesi gerekir. Bu kapsamda, ihtiyaçlar kapsamında istenilen amacı

[8] Recep Akdur, "Afetler ve Afetlerde Sağlık Hizmetleri", *Türkiye Sorunlarına Çözüm Konferansı" 21. Yüzyılda Türkiye*, (Ankara Üniversitesi Basımevi, 2000) 4; Ruhi Can Alkin, "Afet ve Göç: Doğal ve Yapay Afetler Çağında İnsani Hareketliliğe Teorik Yaklaşımlar", *Uluslararası Küresel Göç Olgusu Sempozyumu*, Editörler, Alina Solnishkina- Kadygul Adilbekova, (Ankara:2021) 78.

[9] *Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)*. "Doğal Afetler", https://www.afad.gov.tr/afadem/dogal-afetler, (10.10.2025).

[10] Nehir Varol, Timur Gültekin, "Etkin Bir Göç Faktörü: Afetler", *Antropoloji Dergisi*, (2016), 32,46.

[11] "World Migration Report 2024*"* Marie McAuliffe, Oucho Linda Adam Oucho (eds.), International Organization for Migration (IOM), (Geneva, 2024), 5-63.

[12] Alkin, *"Afet ve Göç: Doğal ve Yapay Afetler Çağında İnsani Hareketliliğe Teorik Yaklaşımlar"*, 81-82.

[13] Tevfik Erkal-Mehmet Değerliyurt, *"*Türkiye'de Afet Yönetimi", *Doğu Coğrafya Dergisi,* 14/22, (2009), 149.

[14] Güldemin Darbaş, "Dünya ve Türkiye`de Afet Risk Azaltma Çalışmaları ve Bu Çalışmalarda Kadınların Yeri", *Mavi Gezegen*, 32, (2024), 13.

[15] Ali Utku Şahin, "*Afet Yönetimi ve Planlaması Perspektifinden Türkiye Afet Müdahale Planının Değerlendirilmesi*", *Dirençlilik Dergisi*. 4/1, (2020) 130.

[16] Türk Dil Kurumu, "Planlama". (10.04.2025), https://sozluk.gov.tr/

gerçekleştirmek için kullanılacak insan gücü, doğal ve mali kaynaklar ve yürütülecek faaliyetler de belirlenmelidir[17]. İşte bu belirlemeleri yapmak için idare, planlama faaliyeti çerçevesinde hareket etmektedir.

Planlama faaliyeti, geçmişten bugüne, idareye yürüteceği faaliyetler konusunda kendisine yol haritası çizmesi ve bu haritayı izlemesi konusunda yükümlülük yükleyen bir idari faaliyettir. Planlama faaliyeti Anayasal düzeyde ilk olarak 1961 Anayasası'nda ele alınmıştır. Anayasanın 129. maddesine göre, hem iktisadî, hem sosyal hem de kültürel kalkınma için planlama yapılması gerekmektedir. Bu planı yapma yetkisi de Devlet Planlama Teşkilatına verilmiştir. 1982 Anayasası'nın "Planlama, Ekonomik ve Sosyal Konsey" başlıklı 166. maddesine göre ise, "Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı, özellikle sanayiin ve tarımın yurt düzeyinde dengeli ve uyumlu biçimde hızla gelişmesini, ülke kaynaklarının döküm ve değerlendirilmesini yaparak verimli şekilde kullanılmasını planlamak, bu amaçla gerekli teşkilatı kurmak Devletin görevidir." Maddede planlama faaliyeti ekonomik kalkınma üzerinden şekillenmiştir. Ayrıca, Anayasanın bazı maddelerinde planlama yetkisi açıkça belirtilmese de bu maddelerin düzenleme alanı ve kapsamı da ancak bir planlama faaliyeti ile belirlenebilecektir[18]. Örneğin bu kapsamda 1982 Anayasası'nın "Yerleşme ve Seyahat Hürriyeti" başlıklı 23'üncü maddesine bakıldığında, düzenli kentleşmeyi gerçekleştirebilmek için bu hakkın kanunla sınırlandırılabileceği ifade edilmiştir. Maddede geçen düzenli kentleşme ifadesi, genel olarak planlama faaliyetiyle özelde ise imar planlarıyla ilgilidir. Yine Mülkiyet hakkının kullanımına getirilen sınırlamalar da imar planlarına konu olabilir. Bu maddelerden başka anayasanın "Kamu Yararı" başlığı altında "kıyılardan yararlanma" başlıklı 43'üncü maddesi, "Kamulaştırma" başlıklı 46'ncı maddesi, bireylerin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkını koruma altına alan 56'ncı maddesi ve tarihi eserlerle birlikte kültür ve tabiat varlıklarının koruma altına alan 63'üncü maddesi, imar planlarına dayanak teşkil eden diğer maddelerdir[19].

İdarenin planlama faaliyetini, yürüttüğü faaliyetler içerisinde konumlandırmak gerekirse, öncelikle idarenin faaliyet alanına yönelik öğretide yapılmış tespitlere bakmak gerekir. İdarenin faaliyet alanı öğretide genellikle "kamu hizmeti" ve "kolluk" olarak belirlenmiştir[20]. Fakat bazı kaynaklarda bu faaliyetlere, özendirme ve destekleme faaliyetleri, öz yönetim faaliyetleri öngörme ve alternatif belirleme faaliyetleri de eklenmiştir. Tan[21], planlama faaliyetini kalkınma planları açısından ele almış ve faaliyeti kamu hizmeti olarak nitelendirmiştir. Planlama faaliyetinin, planın öncelikle hazırlanması ve hazırlanan planın uygulamaya konulması olarak iki aşamada tamamlandığını; hazırlık aşamasının, kamu hizmeti olarak nitelendirilmesinin uygun olduğunu belirtmiştir. Planın uygulanma aşamasının ise hem özel kesimi hem de kamu kesimini ilgilendirmesi sebebiyle, özel kesimin planın gerçekleştirilmesi aşamasına katkıda bulunması her ne kadar bir soru işareti doğursa da plan uygulamasına yönelik faaliyetlerin, kamu hizmeti ödevi içerisinde değerlendirilebileceğini mümkün görmüştür. Duran[22]; planlamanın bir kamu hizmeti olduğunu, planlama faaliyeti sonucunda oluşan belgelerin ise öngörme ve alternatif belirleme faaliyetinin sonucu olarak ortaya çıkan hukuki belgeler olduğunu ifade etmiştir. Duran[23];tüm idari faaliyetlerin olması gerektiği gibi icra edilebilmesi için idarenin hazırlık yapması faaliyetini, idarenin öngörme ve alternatif oluşturma görevi şeklinde adlandırmıştır. Gülan[24]; öngörme ve alternatif belirleme faaliyetinin, uygulayıcılara bir öneri sunmaktan ziyade, çalışma konusuyla ilgili her türlü ihtimalleri, gerekçe ve önerileri bir araya toplayarak, karar vericilere alternatif sunmak, olası gelişmelere ilişkin veri sağlamak, ortaya çıkan uyuşmazlıkları azaltmaya yönelik teknik çözümler üretmek gibi imkânlar sağlayarak, hem zamanla büyümüş ve yerleşmiş hukuki sorunlara çözüm bulabilmeyi hem de uzağı görebilmeyi sağlayarak daha iyi düşünülmüş reformların yapılabilmesini sağlayabileceğini ifade etmiştir. Böylece, bu faaliyet, değişen ve gelişen toplumsal ihtiyaçlar karşısında hem toplumu hem idareyi koruyacak güvence sistemi olarak düşünülebilecektir[25]. Başka bir görüşe göre ise, öngörme faaliyeti, idarenin diğer faaliyetlerinin hepsiyle bağlantılıdır. Çünkü kamu hizmeti ve kolluk faaliyetlerinin amacına uygun bir şekilde ifa edilebilmesi için planlanması gerekmektedir[26].

[17] Mehmet Emin Bayram, *Türkiye'de Planlama Teşkilatının (Türk Plancılığının) Hukuk ve İdari Yapısı ile İlgili Sorunları ve Çözüm Önerileri (*Ankara: Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Yayını, 1994) 8.
[18] Denizer Şanlı, "Planlama Yetkisinin Analizi*", Ankara Barosu Dergisi* 6/3, (2009), 48.
[19] Halil Kalabalık, *İmar Hukuku Dersleri*, (Seçkin Yayınevi, 10.basım, 2021) 37.
[20] Ramazan Çağlayan, *İdare Hukuku Dersleri* (Ankara: Adalet Yayınevi, 11. Bask, 2024) 239 vd; Kemal Gözler-Gürsel Kaplan, *İdare Hukuku Dersleri*, (Bursa: Ekin Yayınevi, 27. Bası) 477; Bahtiyar Akyılmaz vd., *Türk İdare Hukuku* (Seçkin Yayınevi, 19. Baskı 2025) 581 vd.
[21] Turgut Tan, *Planlamanın Hukuki Düzeni, Kalkınma Planının Hukuki Niteliği üzerine Bir Deneme*, (Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları No. 154, 1976) 26.
[22] Lütfi Duran, "Türkiye'de Planlamanın Hukuki Rejimi", *Danıştay Dergisi, 5(18-19)* 15, 26.
[23] Lütfi Duran, *İdare Hukuku Ders Notları*, (İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1982) 7.
[24] Aydın Gülan, "Güncellenmesi Gereken Bir Misyon: Danıştayın İstişari Görevleri", *150. Yıl Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu.* (Ankara: Danıştay Yayınları, 2018) 72.
[25] Fatih Durmuş, "İdarenin Öngörme ve Alternatif Üretme Faaliyeti Hakkında İnceleme: "Düşünülemezi Düşünmek" *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13/2, (2023), 305.
[26] Mahmut Ceylan, "İdarenin Öngörme (Planlama) Faaliyeti ve Bu Faaliyetin Deprem Örneği Üzerinden Önemini Anlamak", *Çukurova Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, (4), (2023), 117.

Sancakdar[27]; afetlere ilişkin imar planlarını değerlendirdiği bir çalışmasında, planların yapılaşmayı nasıl etkilemesi gerektiğinin objektif ölçütlere göre ve vatandaşı en az mağdur edecek şekilde planlanması faaliyetinin önleyici idari kolluk faaliyetinin bir gereği olduğunu ifade etmiştir. Yazara göre, planlamalarda afet risklerinin dikkate alınması, risk analizlerinin yapılması idari kolluk faaliyeti bağlamında yapılan faaliyetlerdir[28]. Kıratlı, idarenin olağandışı gelişmelere hazırlıklı olma ve tespit edilen çözümleri uygulama görevini koruyucu idari hizmetler içerisinde değerlendirmiştir[29].

Afet planlama faaliyetinde, plan yapıcıların görevi üç aşamada kendini göstermektedir: Sancakdar[30]; idarenin afet öncesi ilk görevinin, afet tehlikesinin belirlenmesine ilişkin olduğunu ifade etmiştir. İlk olarak, afet riskini önleyici çalışmalar yapılmalı, afetin hemen ardından kurtarma yardım ve geçici barınma konularına ilişkin bir planlama yapılmalı ve son olarak sağlıklaştırma ve yeniden yapılandırma planları hazır edilmelidir[31]. Bu aşamalarda yapılan planlama faaliyetleri sonucu ortaya çıkan belgeler idarenin bütün faaliyetlerini ilgilendiren sonuçlar doğurabilir. Dolayısıyla planlama faaliyeti idarenin diğer faaliyet alanlarının öncülü niteliğindedir.

B. Yargı kararlarında planlama faaliyeti

Planlama faaliyetini ele alan yargı kararı örnekleri incelendiğinde, çoğunlukla imar hukuku alanında planlama faaliyetinin dava konusunu edildiği ifade edilebilir. Örnek kararlarda, imar planlarının, imar mevzuatına ve idare işlemlerin nihai amacı olan kamu yararına, ek olarak şehircilik ilkelerine ve planlama esaslarına aykırı olduklarına ilişkin iddialar ileri sürülmüş ve planların iptali istenmiştir[32]. Bununla birlikte, idarenin kamu hizmeti ve kolluk faaliyeti alanındaki planlama faaliyetlerini inceleyen kararları da bulunmaktadır[33].

Konu ile ilgili, 6/09/2013 tarihinde, Çevre Düzeni Planı'nın hukuka aykırı olduğu iddiasıyla iptali için açılan davada, bilirkişi kurulu tarafından değerlendirme yapılmıştır. Buna göre, güncel şehircilik ve planlama faaliyetlerinde, iklim değişikliği ve küresel ısınma gibi çevre sorunları, enerji, su ve gıda kıtlığı gibi sorunlardan hareketle kentsel yayılma ve saçaklanmayı önlemenin önemi vurgulanmaktadır. Dava konusu planın ise, planlama alanındaki yerleşmelerin daha fazla yayılmasına ve verimli tarım toprakları ile doğal alanların kaybına neden olacak olması sebebiyle, planlama ilkeleri ve şehircilik ilkelerine aykırı olduğu görüşüne yer verilmiştir[34]. 2021 tarihli başka İdare Mahkemesi kararında ise, il genel meclisinin nazım imar planı ve uygulama imar planlarının onaylanmasına ilişkin kararının hukuka aykırı olduğu iddiasıyla iptali için açılan davada, planların yapımında, doğal, jeolojik ve afet durumuna ilişkin verilerin değerlendirilmediği ifade edilmiştir. Bu sebeple, dava konusu imar planlarının "kamu yararına, planlama esaslarına ve şehircilik ilkelerine" uygun olmadığı belirtilerek iptallerine hükmedilmiştir[35]. 2016 tarihli bir başka bir kararda, idarenin çevre düzeni planlarını hazırlarken afet konusundaki verileri dikkate almak, plan açıklama raporlarının ne derecede ve nasıl dikkate alındığını belgelemek durumunda olduğu vurgulanmıştır[36].

Yargı kararlarından anlaşıldığı üzere, imar planları özelinde, eğer bir planlama faaliyeti kamu yararına, planlama esasları ve şehircilik ilkelerine aykırı olacaksa, afet riskini dikkate almadan yapılan bir planlama faaliyeti de evleviyetle hukuka aykırıdır denilebilir. Bu hukuka aykırılığın tespiti halinde bir zarar oluşumu beklenmeden gerekli önlemlerin alınması için idareye başvurulabileceği gibi, başvurunun reddi halinde ya da doğrudan plan iptali için dava açma süresi içerisinde dava açılabilir.

---

[27] Oğuz Sancakdar, "*Deprem Zararlarının Azaltılmasında Mülkiyet Hakkını İlgilendiren Olası Dönüşümler, İmar ve İdare Hukuku Yönüyle Değerlendirmeler*", *İstanbul Kültür Üniversitesi CEHAMER, Fasikül*, 28, 2012, 35.

[28] Oğuz Sancakdar, *"İklim Değişikliğinin Kamu Hizmeti, Sürdürülebilir Kalkınma ve Temel Haklara Etkilerinden Kesitler ve İklim Davaları", İdare Hukuku ve İlimler Dergisi,* 22, 2023, 102.

[29] Metin Kıratlı, *"Koruyucu İdari Hizmetler",* (Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü, 1973) 15.

[30] Oğuz Sancakdar, "Afetlerde Mali Yapı", *Yargı Kararları Işığında Afetlerin Başlıca Hukuki ve Mali Sonuçları,* Editör; Zeynep Arıkan, Hakan Bay, (Ankara, Gazi Kitabevi, 2021) 358.

[31] Kiper, *"Doğal Afet Planlama İlişkisi", Planlama,* 5.

[32] Danıştay, İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, K. 2011/1564 Sayılı Karar; Danıştay, İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, K. 2016/2759; Danıştay 6. Daire, K. 2021/293; Danıştay 6. Daire, K. 2021/6375; Danıştay 13. Daire, K. 2022/4238; Danıştay 6. Daire, K.2025/3479; Danıştay 6. Daire, K. 2025/3756; Danıştay 6. Daire, K. 2025/3304 (10.02.2026) https://lib.kazanci.com.tr/solr/ibb/browse?q=%221023%2F4242%22&sort=tarih+desc&fq=mahkeme%3A%22Dan%C4%B1%C5%9Ftay%22

[33] Danıştay 8. Daire, K. 2021/4823; Danıştay 10. Daire, K.2025/2411; Danıştay 10. Daire, K. 2025/1738, Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, K. 2021/604 (10.02.2026) https://lib.kazanci.com.tr/solr/ibb/browse?q=%221023%2F4242%22&sort=tarih+desc&fq=mahkeme%3A%22Dan%C4%B1%C5%9Ftay%22

[34] Danıştay 6.Daire, K.2022/10131(10.02.2026), https://lib.kazanci.com.tr/solr/ibb/browse?q=%221023%2F4242%22&sort=tarih+desc&fq=mahkeme%3A%22Dan%C4%B1%C5%9Ftay%22

[35] Danıştay 6. Daire, K. 2025/3629 T. 23.6.2025 (10.02.2026), https://lib.kazanci.com.tr/solr/ibb/browse?q=%221023%2F4242%22&sort=tarih+desc&fq=mahkeme%3A%22Dan%C4%B1%C5%9Ftay%22

[36] Danıştay 6. Daire, K. 2021/6643 (11.02.2026), https://lib.kazanci.com.tr/solr/ibb/browse?q=%221023%2F4242%22&sort=tarih+desc&fq=mahkeme%3A%22Dan%C4%B1%C5%9Ftay%22

III. Uluslararası Hukuk Alanında Afet Riskinin Planlama Faaliyeti İçerisindeki Görünümü

Afetlere ilişkin önlem almak ve afet sonrası yapılacak çalışmalar öncelikle ulusal hukuku ilgilendirir. Bu husus Birleşmiş Milletler şartında da ifade edildiği gibi, uluslararası hukuk tarafından korunan devletlerin egemenlik haklarından dayanağını alır. Fakat afetlerin, gerçekleştiği yerde olumsuz etkileri olabildiği gibi, ülke sınırlarını aşan etkileri de olabilmektedir. Örneğin nükleer kazalar, birden fazla ülkeyi etkileyebilecek nitelikte ve olumsuz etkileri de çok uzun yıllar hissedilen nitelikte afetlerdir[37] . Bazen afet o kadar büyüktür ki afetin olumsuz sonuçlarının meydana geldiği yerde devlet tarafından ortadan kaldırılması ve eski hale iadesi tek başına mümkün olmaz. Böyle bir halde uluslararası hukuk çerçevesinde dış yardım alınması gerekebilir.[38]. Afetlerin sınır tanımadan ortaya çıkabilmesi, böyle bir durumda da devletlerin tek başlarına afetlerin olumsuz sonuçlarını ortadan kaldıracak gücü bulamaması sebebiyle, afet risklerinin azaltılması konusunda küresel politikaların oluşturulması gerekliliği ortaya çıkmıştır[39].

Uluslararası hukuk alanında, Afet riskinin önlenmesine, afet halinde ya da sonrasında insani yardım yapılmasına ilişkin çalışmalara bakıldığında, Fidler'in yaptığı bir tespite göre, uluslararası hukuk ile afetler arasındaki ilişki tarihsel açıdan zayıftır[40]. Bu alanda, ikili, bölgesel ya da belli bir afeti konu alan afet anlaşmaları yapılmıştır[41]. Afet riski konusunda belli bir konu özelinde ve uluslararası nitelikte olan anlaşmalara Paris İklim Antlaşması örnek olarak verilebilir. Türkiye, anlaşmayı, 22 Nisan 2016 tarihinde imzalamış ve anlaşma 7 Ekim 2021 tarihinde Cumhurbaşkanı Kararı ile onaylanmıştır[42]. Anlaşmaya göre iklim değişikliği bir insan hakları meselesi olarak değerlendirilmektedir. Çünkü bu durum, yaşam hakkı, gıda hakkı, suya erişim hakkı, çevre ve mülkiyet hakkı gibi birçok hak ve özgürlüğün kullanımına etki eden sonuçlar doğurmaktadır. Ayrıca iklim değişikliği sadece belli bir coğrafyayı değil dünyayı etkileyen bir olgu olduğu için, idarenin bu sorunla mücadelesinin ulusal değil küresel kamu yararına hizmet ettiği vurgulanmıştır[43].

Afet riski konusunda, genel ve uluslararası bir antlaşma yapılamamıştır. Afete ilişkin bağlayıcı nitelikle uluslararası hukuk kuralları konusundaki boşluğu doldurmak için, insan hakları hukuku ve uluslararası çevre hukuku alanlarından yararlanılmaktadır[44].

Afetlere ilişkin, 1987 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda 42/169 sayılı karar ile 1990-2000 yıllarını kapsayan 10 yıllık süreç, Birleşmiş Milletler himayesi altında uluslararası toplumun doğal afetlerin azaltılması alanında uluslararası iş birliğini teşvik etmeye özel önem vereceği bir on yıl olarak belirlenmiştir. 1994 yılında düzenlenen Dünya Afet Riskini Azaltma Konferansı'nda ise Yokahama Stratejisi ve Eylem Planı onaylanmıştır. Ardından Afet Zararlarının Azaltılması Uluslararası Stratejisi, 1999 kabul edilmiştir[45].

2001 yılında Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFCR) tarafından Uluslararası Afet Müdahale Hukuku (IDRL) Projesi başlatılmış ve bu projenin, uluslararası toplulukta, özellikle de dünya çapındaki Ulusal Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri (ulusal dernekler) ağında, doğal ve teknolojik afetlere müdahalede insani faaliyetleri kolaylaştırmak için mevcut yasal ve diğer mekanizmaların yeterliliğine ilişkin artan endişeye yanıt olarak başlatıldığı ifade edilmiştir[46]. IFCR tarafından düzenlenen 30. Uluslararası Kızılhaç Konferansı'nın 4 numaralı kararıyla IDRL Kılavuz İlkeleri belirlenmiş, devletler, ulusal yasal, politika ve kurumsal çerçevelerini güçlendirmek ve uygunsa ikili ve bölgesel afet yardımı anlaşmaları geliştirirken yönergelerden yararlanmaya teşvik edilmiştir[47].

2005 yılında ise, afet yönetimine ilişkin uluslararası iş birliği bilincini geliştirmek ve güçlendirmek amacıyla Hyogo Çerçeve ve Eylem Planı kabul edilmiştir. Konferansın, afet risklerini azaltmaya yönelik stratejik ve sistematik bir perspektifi desteklemek adına özgün bir imkân sağladığı ifade edilmiştir. Afet direncini artırma ihtiyacını vurgulayan ve önerilerde bulunan planda bazı stratejik hedef ve

[37] Pelin Özcan Kara, Emel Ceylan Günay, "Çernobil Kazası ve Etkileri", *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tip Tarihi ve Folklorik Tip Dergisi* 3/2, (2013), 32-36.
[38] Sezai Çağlayan-Zeynep Pilan, "Ulusal ve Uluslararası Boyutlarıyla Afet Müdahale Hukuku ve 6 Şubat Depremleri", *Turk Deprem Arastirma Dergisi* 5/2, (2023), 235.
[39] Hüseyin Koçak vd, "Birleşmiş Milletler Afet riski Azaltımı Çerçeveyle Planlarının Nitel olarak İncelenmesi ve Karşılaştırılması", *Disiplinlerarası Afet Yönetimi Araştırmaları*, Editörler; Zerrin Toprak Karaman, Oğuz Sancakdar, S.İlkim Kaya, İzmir, (2017), 153.
[40] David P. Fidler, "Disaster Relief and Governance After the Indian Ocean Tsunami: What Role for International Law?" Articles by Maurer Faculty.(2005), 458.
[41] Gökhan Albayrak, "Afetten Etkilenen Devletin İnsani Yardımlara Keyfi Olarak Rıza Göstermemesi Sorunu: Uluslararası Hukuk Açısından Myanmar Nargiz Kasırgası Örneği", *TBB Dergisi* (146), 2020, 61.
[42] *Paris Antlaşması*, (12.10.2025) https://iklim.gov.tr/paris-anlasmasi-i-34
[43] Sancakdar, *"İklim Değişikliğinin Kamu Hizmeti, Sürdürülebilir Kalkınma ve Temel Haklara Etkilerinden Kesitler ve İklim Davaları",* 101.
[44] Albayrak, *"Afetten Etkilenen Devletin İnsani Yardımlara Keyfi Olarak Rıza Göstermemesi Sorunu: Uluslararası Hukuk Açısından Myanmar Nargiz Kasırgası Örneği",* 62.
[45] *United Nation Office Disaster Risk Reduction*, (01.02.2026), https://www.undrr.org/our-work/history
[46] *International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, International Disaster Response Laws (IDRL) Project Report 2002-2003*, (Geneva, 2003)
[47] *Uluslararası Afet Müdahale Hukuku*, (01.03.2026) https://disasterlaw.ifrc.org/IDRL

öncelikler belirlenmiştir[48]. Bu hedeflerden biri de, afet riskinin, sürdürülebilir kalkınma politikalarına, planlamaya ve programlamaya her düzeyde daha etkili bir şekilde entegre edilmesi, özellikle afet önleme, hafifletme, hazırlık ve kırılganlığın azaltılmasına özel önem verilmesi gerekliliğidir[49].

Hyogo planının ardından 2015 yılında toplanan Afet Risklerinin Azaltılmasına İlişkin Üçüncü Dünya Konferansı'nda ise Sendai Afet Riski Azaltma Çerçevesi (2015-2030) kabul edilmiştir. Çerçevede, afetlerin doğurabileceği riskleri öngörme ve buna uygun planlama yapmanın, afet risklerini azaltmanın, devletler, topluluklar ve kişilerin sağlıklarını, geçim kaynaklarını, sosyo- ekonomik varlıklarını, kültürel miras ve ekosistemlerini daha etkin biçimde korumak ve böylece dirençlerini güçlendirmek amacıyla ivedi ve kritik önem taşıdığı vurgulanmıştır. Temelini Hyogo Çerçeve Eylem Planı'nın oluşturduğu ifade edilen çerçevede gelecek 15 yıl içinde ulaşılmak istenen sonuçlar belirlemiştir[50].

Sendai Çerçevesi Eylem Planı'nda, hükümetlerin, afetlere ilişkin planlama yaparken belli politika ve ölçütleri oluşturması ve uygula yapması aşamasında, dezavantajlı gruplarla (engelliler, yoksullar, göçmenler, yaşlılar) yakın ilişki kurması gerektiği vurgulanmıştır. Çerçevenin eylem önceliklerini ele alan kısmında, "Afet Riskinin Yönetilmesi İçin Afet Risk Yönetişimini Güçlendirmek" başlıklı öncelikte, afet riskinin öncelikle ortadan kaldırılmasını, riskin azaltılmasını, afetlerin olumsuz sonuçlarına karşı ekonomik ve sosyal direncin artırılmasını, sağlıkla ilgili ve çevresel tedbirlerin alınmasını amaçlayan, strateji ve planları kabul etmek ve uygulamak gerekliliğinden bahsedilmiştir. Yine ulusal ve yerel planları izleyerek periyodik değerlendirme yapmak, ulusal ve yerel afet riskinin azaltılmasına ilişkin planlarla ilgili ilerleme raporlarında, kamu denetimini teşvik etmek, belirlenen alt önceliklere örnek olarak verilebilir. "Dirençlilik İçin Afet Risk Azaltmaya Yatırım" başlıklı üçüncü öncelikte yer alan alt önceliklerde ise, örnek olarak, kronik hastalığı bulunan ve buna bağlı olarak hayati tehlikesi olan insanların, özel nitelikli gereksinimlerinden ötürü, koruyucu sağlık hizmetlerine erişimi de kapsayacak şekilde, afet öncesinde, afet gerçekleştiği anda ve afetin ardından oluşan risklerin yönetilmesi amacıyla hazırlanan politikalara ve planların kurgulanmasına dahil edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Yine gereksinim hissedilmesi halinde, tüm insanlara psiko-sosyal desteğin sağlanması ve ruh sağlığı hizmetlerini sunmak amacıyla iyileştirme planlarının geliştirmesi gerekliliğinden bahsedilmiştir[51].

2018 yılında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi tarafından yaşam hakkına ilişkin hazırlanan genel yorumda, afet riskine değinilmiştir. Yorumda, taraf devletlerin hazırlıklı olma potansiyelini artırmak ve yaşam hakkının kullanımını olumsuz etkileyebilecek kasırgalar, tsunamiler, depremler, nükleer kazalar ve temel hizmetlerin sekteye uğramasına sebep olan büyük siber saldırılar gibi doğal ve insan kaynaklı afetlerle mücadele etmek için tasarlanmış acil durum planları ve afet yönetimi planları geliştirmeleri gerektiği ifade edilmiştir[52].

Görüldüğü gibi, afetler yalnızca bir devletin ülkesini değil birden fazla ülkeyi etkileyebilmesi ya da bir yerde meydana gelen afetin zararları sonuçlarının giderilebilmesi için uluslararası yardıma ihtiyaç duyulması potansiyelinin olması sebebiyle, afet risklerine ilişkin uluslararası alanda tecrübelerin paylaşılarak risk planlarının oluşturulması ve periyodik takibinin yapılması, ortaya çıkan yeni ihtiyaçlara göre güncellemeler gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

IV. Afet Planlamasının Türk İdari Teşkilat Yapısına Göre İncelenmesi

A. Merkezi yönetimin planlama faaliyetlerinde afet riskinin yeri

1. Kalkınma planları

Ulusal planlama, ulusal ve uluslararası alanda, belli bir zaman dilimi içerisinde ulaşılmak istenen ekonomik, sosyal ve siyasi hedeflerin ve bu hedefleri gerçekleştirmek doğrultusunda var olan kaynakların nasıl kullanılacağının belirlendiği bir faaliyettir. Bu faaliyet, eğitim, sağlık, kentleşme güvenlik gibi sosyal konuları içermesinin yanında, çevre ve doğal kaynaklar, enerji gibi fiziksel ya da teknik konuları; üretim ve tüketim gibi ekonomik konuları içerebilir[53].

Türkiye'de, planlı kalkınma dönemine geçilmeden önce, önemli afetler yaşanmıştır. Örneğin, 1939 yılında Erzincan Depremi meydana gelmiştir. Bu depremde, büyük can ve mal kayıpları yaşanmıştır[54]. Yine 1957 yılında, Ankara'da büyük bir sel felaketi yaşanmış ve çok sayıda can ve mal kaybı olmuştur[55].

[48] Betül Kurada vd. "Türkiye Afet Risklerinin Azaltılması Platformuna Genel Bakış", *Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi* 10/1, (2023) 24-26.
[49] *Hyogo Framework for Action 2005-2015: Building the Resilience of Nations and Communities to Disasters Extract from the final report of the World Conference on Disaster Reduction* (A/CONF.206/6), International Strategy for Disaster Reduction, United Nations, (2005) 3.
[50] *Sendai Afet Riskini Azaltma Çerçevesi*, (10.02.2026), https://uclg-mewa.org/sendai-afet-risk-azaltma-cercevesi-2015-2030/
[51] *Sendai Afet Riskini Azaltma Çerçevesi*.
[52] International Covenant on Civil and Political Rights, (30.01.2026), https://docs.un.org/en/CCPR/C/GC/36
[53] Kalabalık, *İmar Hukuku Dersleri*, 53.
[54] *Türkiye'de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı*, (2018), 17.
[55] Kaynar, İhsan Seddar, "Ankara'nın 11 Eylül 1957 Sel Felaketi ve Siyasi Gündemi", *Ankara Araştırmaları Dergisi* 5/2, (2017)197-224.

Yaşanan afetler, planlı kalkınma dönemine geçildiğinde, önlenebilir afetler olarak ele alınmamış, ortaya çıkardıkları zararlı sonuçların giderilmesi ve ortadan kaldırılması gereken afetler olarak planlamaya konu olmuşlardır. Türkiye'de Planlı Kalkınma Dönemi'nin başladığı dönemde çıkarılan ilk plan olan 1963-1967 yıllarını kapsayan birinci[56] ve 1968 - 1972 yıllarını kapsayan ikinci[57] beş yıllık kalkınma planlarında afetler, konut başlığı altında, afetlerden dolayı ortaya çıkacak konut ihtiyacı kısmında ele alınmıştır. İlk planın "devlet sektöründe uygulanması" başlıklı kısımda ise, uzun süreli plan ve yıllık programların hazırlanmasında, tabii afetlerin de dikkate alınacağından bahsedilmiştir. Birinci kalkınma planının uygulandığı dönemde, Muş'un Varto ilçesinde meydana gelen depremde 2394 can kaybı yaşanmıştır. Bu durumun sebebi olarak, bölgenin 1. derece deprem bölgesi olması ve evlerin kerpiç ev olması ileri sürülmüştür[58]. İkinci planın uygulandığı dönemde ise Bingöl'de deprem meydana gelmiş ve yaklaşık 900 kişi hayatını kaybetmiştir[59]. Her iki planda afet kavramı, ayrı bir şekilde ele alınmamış, afetle mücadele ile ilgili bir bilgiye yer verilmemiştir.

1973 - 1977 yıllarını kapsayan üçüncü planda da çok bir farklılık olmamakla beraber ekonomik gücünü kaybeden afetzedelere yardımdan açıkça bahsedildiği görülmüştür. Bu planın uygulandığı dönemde, 1976 Yılında Van Çaldıran'da deprem meydana gelmiş 3840 kişi hayatını kaybetmiştir[60]. 1979-1983 yıllarını kapsayan Dördüncü planda, deprem riski olan bölgelerde inşa edilecek yapılarda özel standartların uygulanması ve mevcut yapıların depreme direncinin artırılmasına yönelik çalışmaların yapılacağı ifade edilmiştir[61]. Bu durum, ilk defa afetlerin meydana getirdiği zarar doğurucu sonuçların kaçınılmaz son olmadığı yönünde bir anlayışın geliştiğini göstermektedir. Planda ayrıca, afetzedelerin sağlıklı toplumsal ilişkiler kurabilmeleri ve çevre değişiminden doğan sorunları çözebilmeleri için rehabilite edilmesi gerekliliğine yer vermiştir[62]. Bu planın uygulandığı dönemde de doğal afetler meydana gelmiştir. Örneğin; 1983 yılında Erzurum-Kars bölgesinde deprem meydana gelmiş 1155 kişi hayatını kaybetmiş, 3241 hasarlı bina tespiti yapılmıştır[63]. 1985-1989 yıllarını kapsayan beşinci planda da konut ihtiyacında önceliğin afet bölgelerine verileceği ifade edilmiş, ayrıca çevre sorunları başlığı altında afet kavramı kullanılmıştır[64]. Bu plan döneminde Malatya'da deprem meydana gelmiştir[65]. Yine Trabzon Maçka Çatak köyünde heyelan faciası olmuş 64 kişi hayatını kaybetmiştir[66].

Nihayet 1990-1994 yıllarını kapsayan altıncı planda, afetler sadece deprem odaklı ele alınmamış, sel, heyelan gibi afetlerin etkilerinin azaltılması için çalışma yapılacağından bahsedilmiştir. Ayrıca, deprem bölgelerinde yapılacak inşa faaliyetlerinde, "depreme dayanıklı bina" inşasına uygun olan teknolojilerin tespit edilmesinin ve yapılacak yapılarda ilgili teknolojilerin kullanılmasının sağlanacağı ifade edilmiştir[67]. Bu planın uygulandığı dönemde 1990 yılında Trabzon'da sel felaketi yaşanmış, can ve mal kayıpları tespit edilmiştir[68]. Yine Erzincan'da, deprem meydana gelmiş 653 kişi yaşamını yitirmiştir[69].

1996-2000 yıllarını kapsayan yedinci plan da aynı doğrultuda, ülke genelinde uygulanmak üzere arazi kullanımı ve deprem haritaları çıkarılacağı, kadastro çalışmalarının hızlandırılacağı ve bu çalışmalardan bölgesel planlama çalışmalarının yanında fiziki planlama çalışmalarında da yararlanılacağı düzenlemiştir. Planda, afet riskini en aza indirmek amacıyla alınması gereken tedbirlerin belirleneceğinden ve deprem fonundan bahsedilmiştir. Yine afet öncesi tedbirlerin alınması ve sonrası için kurumlar arası gerekli koordinasyonun sağlanabilmesi amacıyla 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısiyle Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun'un

[56] *Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı.* Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı (1963-1967), (10.06.2025), www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Kalkinma_Plani_Birinci_Bes_Yillik_1963-1967.pdf, 431

[57] *İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı*. Başbakanlık Devlet planlama Teşkilatı Müsteşarlığı. (1968-1972), (22.06.2025), www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Ikinci_Bes_Kalkinma_Plani-1968-1972.pdf, 282

[58] Fadime Tosik Dinç, "Türk Basınına Göre 19 Ağustos 1966 Varto Depremine Yapılan Dış Yardımlar", *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 22/1, (2023) 204.

[59] Kandilli Rasathanesi, Deprem Araştırma Enstitüsü (KRDAE), (10.11.2025), http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/Depremler/onemliler/bingol.htm

[60] Kandilli Rasathanesi, Deprem Araştırma Enstitüsü, (10.11.2025), http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/deprem-bilgileri/buyuk-depremler/

[61] *Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı*, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. (10.12.2025), www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Dorduncu-Bes-Yillik-Kalkinma-Plani_1979_1983.pdf, 477

[62] *Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı*, 669.

[63] Sevimnur Doğan, "1983 Erzurum – Kars Depremi (Horasan – Narman Depremi)*", Erzurum Sevdası Dergisi*, (10.08.2025) https://erzurumsevdasi.com/2019/11/30/1983-erzurum-kars-depremi-horasan-narman-depremi/

[64] *Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı*, 1985-1989, Yayın No: DPT:1974, (10.06.2025), www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Besinci-Bes-Yillik-Kalkinma-Plani-1985-1989.pdf, 171.

[65] Kandilli Rasathanesi, Deprem Araştırma Enstitüsü (KRDAE), (10.11.2025), http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/deprem-bilgileri/buyuk-depremler/

[66] Fatih Erol, "Yürek Yakan Çatak Heyelanı", Taka Gazete, 27.02.2024. (12.09.2025), https://www.takagazete.com.tr/yurek-yakan-catak-heyelani

[67] *Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı*, Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı, 1990-1994, (20.07.2025), /www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Altinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1990-1994.pdf, 316

[68] *Akçaabat Gazetesi*, "Yaşanan felaket dersimiz olmalı". (12.07.2025), https://akcaabatgazetesi.com.tr/haber/yasanan-felaket-dersimiz-olmali-7595.html

[69] Kandilli Rasathanesi, Deprem Araştırma Enstitüsü (KRDAE), (10.11.2025), http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/deprem-bilgileri/buyuk-depremler/

yeniden düzenleneceği ifade edilmiştir[70]. Bu planın uygulandığı dönemde 17 Ağustos 1999 yılında Kocaeli'nin Gölcük ilçesinde 7,8 büyüklüğünde deprem meydana gelmiş, 17342 can kaybı olmuş, 73342 bina hasar görmüştür[71].

2001-2005 yıllarını kapsayan sekizinci planda artık doğal afetler, planın ana başlıkları arasında yer almıştır. Yerleşim alanlarının afet riskleri göz önüne alınarak hazırlanması gerektiği ifade edilmiştir. Afet öncesi ve sonrası için planlama yapılmış, afetzedelerin yoksulluğa düşmemesi için sistem oluşturulacağından ve sosyal hayatın geri getirilmesi için gerekli önlemlerin alınacağından bahsedilmiştir. Ayrıca, afetlere hazırlıklı olma konusunda vatandaşlara da görev düştüğü, tüm çözümleri devletten beklememeleri gerektiği vurgulanmıştır. Afetler yalnızca deprem odaklı olarak ele alınmamış, sel, heyelan, çığ, toprak erozyonundan da bahsedilmiştir. Planda sadece merkezi yönetim değil, belediyelerin de planlama yapması gerektiğinden bahsedilmiştir. Yine Türkiye Acil Durum Yönetim Kurumunun (TAYK) kurulduğu, TAYK'ın işlerliğini kazanması için gerekli mevzuat düzenlemelerinin yapılacağı, afetlerle ilgili mevzuatın olması gereken seviyeye ulaştırılacağı, Ticaret Kanunu, Medeni Kanun ve Borçlar Kanunu'nun ilgili maddelerinin, sigorta, yapı denetimi ve sorumluluk konuları açısından gözden geçirilerek yasal düzenlemeler çıkarılacağı vurgulanmıştır. 7269 sayılı Kanun, Belediye Kanunu, Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve İmar Kanunu'nun afet tehlikesi ve riskinin belirlenmesi ve zararlarının azaltılması konusunda görev, yetki ve sorumlulukları düzenleyecek biçimde yeniden ele alınacağı ifade edilmiştir. Ek olarak, afet yönetim sistemi oluşturulması kapsamında 'Ulusal Olağanüstü Hal Planı'ndan bahsedilmiştir[72]. Bu planın uygulandığı dönemde, Bingöl'de, 2003 yılında bir deprem olmuş ve 176 kişi yaşamını yitirmiş, 6000 bina hasar görmüştür[73].

2007-2013 yıllarını kapsayan Dokuzuncu planda ise afet konusu üzerinde neredeyse durulmamıştır denilebilir. Bu durumun sekizinci beş yıllık kalkınma planında afet konusuna oldukça geniş yer verilmesinden kaynaklı olabileceği ifade edilmiştir[74]. Planda sadece, bölgesel gelişimin sağlanması başlığı altında, kırsal yerleşime ilişkin planlama esasları ve ölçütlerinin kırsal yerleşimin niteliklerine ve kırsalda yaşayanların ihtiyaçlarına göre belirleneceği, plan yapılırken afet riski yüksek yörelere öncelik verileceği belirtilmiştir[75]. Bu planın uygulandığı dönemde 2011 yılında Van'da deprem meydana gelmiş, 644 kişi hayatını kaybetmiştir[76]. 2009 yılında ise İstanbul'da sel felaketi yaşanmış ve 31 kişi hayatını kaybetmiştir[77].

2014-2018 yıllarını kapsayan 10. Plan ise, "Yaşanabilir Mekânlar, Sürdürülebilir Çevre" üst başlığı altında, afet yönetimini ayrı başlık altında ele almıştır. Afet öncesinde var olan risklerinin belirlenmesi, toplanan verilerin değerlendirilmesi ve alınan tedbirlerin denetimi ile afetin yaşandığı an ve afetin ardından uygulanan müdahalelerin olumlu sonuçlarının artırılması amacıyla kurumsal yetkilerin ve sorumlulukların yeniden düzenleneceği ifade edilmiştir. İmar planlaması süreçlerinde afet risklerinin dikkate alınacağı ayrıca belirtilmiştir. Planda afet yönetim sistemi kurulacağından, afet riskinin yüksek olduğu yerlerde "afet sonrası iyileştirme planları"nın hazırlanacağından, bina denetimlerinde bağımsız denetim kuruluşlarının rol alacağından bahsedilmiştir[78]. Kalkınma planının yürürlükte olduğu dönemde, 12.065 orman yangını çıkmış, bu yangınların 667'si kasıtlı çıkarılmış, 1554 doğal bir yangın oluşumu meydana gelmiştir[79].

2019-2023 yıllarını kapsayan 11. Kalkınma planında yine "afet yönetimi" ayrı başlık altında ele alınmıştır. Planla ele alınan konular hemen hemen 10. Kalkınma Planı ile aynı olmakla birlikte bu planda "Türkiye Afet Risk Azaltma Planı" hazırlanacağı ifade edilmiştir. Planda, yerel afet önleme projeleri hazırlanacağı, doğal afet sigortasının bütün afet türlerini kapsamına alacak biçimde genişletileceği, zorunlu deprem sigortasının beyanı ve ödenmesinin takibi konusuna önem verileceği

[70] *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı*, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, 1996-2000, (10.05.2025), www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Yedinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1996-2000.pdf) 181-183.

[71] Kandilli Rasathanesi, Deprem Araştırma Enstitüsü (KRDAE), (10.11.2025), http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/deprem-bilgileri/buyuk-depremler/

[72] *Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı*, Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı, 2001-2005, (17.09.2025)/ www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Uzun_Vadeli_Strateji_ve_Sekizinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-2001-2005.pdf, 68, 102, 134, 141, 175, 204, 205.

[73] Kandilli Rasathanesi, Deprem Araştırma Enstitüsü (KRDAE), (17.09.2025), http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/deprem-bilgileri/buyuk-depremler/

[74] Hasan Hüseyin Doğan, Türkiye'de Afet Olaylarına Kalkınma Planlarının Yaklaşımı, *İdeal Kent, Kent Araştırmaları Dergisi*, 13(37), (2022-3)1895.

[75] *Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı*, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, 2007-2013, (10.10.2025), www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2025/03/Dokuzuncu_Kalkinma_Plani_2007-2013.pdf

[76] Kandilli Rasathanesi, Deprem Araştırma Enstitüsü (KRDAE), (12.11.2025), http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/deprem-bilgileri/buyuk-depremler/

[77] *Hürriyet Gazetesi*, "İstanbul'da Sel Felaketi", (09 Eylül 2009), (12.09.2025), https://www.hurriyet.com.tr/gundem/istanbulda-sel-felaketi-31-olu-12441217

[78] *Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı*, Kalkınma Bakanlığı, 2014-2018, (03.08.2025), /www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2025/06/Onuncu_Kalkinma_Plani-2014-2018.pdf

[79] *Orman Genel Müdürlüğü, 2018 Faaliyet Yılı Raporu*, 2019, 32, (05.05.2025), https://www.ogm.gov.tr/tr/e-kutuphane-sitesi/FaaliyetRaporu/2018%20-%20Orman%20Genel%20Müdürlüğü%20Faaliyet%20Raporu.pdf

hususu vurgulanmıştır[80]. Bu planın yürürlükte olduğu dönemde, 2020 yılında İzmir'de deprem meydana gelmiş ve 117 kişi hayatını kaybetmiştir[81]. Yine 2023 yılında Kahramanmaraş'ın iki ilçesinde farklı saatlerde 7.7 ve 7.6 şiddetlerinde depremler meydana gelmiş ve bu deprem, 11 ilde etkili olmuş, 50 binden fazla vatandaş hayatını kaybetmiştir. Çoğu vatandaş evsiz kalmıştır. Depremin olumsuz etkileri hala sürmektedir[82].

Son olarak halen uygulanmakta olan 2024-2028 yıllarını kapsayan planda; Planın hedefleri ve politikaları başlığı altında afet yönetimi, "afete dirençli yaşam alanları" başlığıyla ele alınmıştır. Bu planda afet yönetiminde gösterilen amaçlar ve hedefler son iki plandan farklılık göstermemektedir. Planda, mekânsal planlama işlemleri yapılırken, afetlerin ortaya çıkarabileceği tehlike ve risklerinin öncelikli olarak dikkate alınacağı, uygulama faaliyetlerinin iyileştirilmesi için denetimlerin ve yaptırım mekanizmalarının güçlendirileceği ifade edilmiştir. Genel olarak afetleri konu alan mevzuatın uluslararası standartlara, bilimsel ve teknik kurallara uygun olarak bütüncül bir bakış açısıyla güncelleneceği belirtilmiştir. Plana göre "Türkiye Afet Yönetimi Strateji Belgesi" ve "Türkiye Afet Sonrası İyileştirme-Uygulama Planı" hazırlanacaktır[83]. Bu plan döneminde, Orman Genel Müdürlüğünün 2024 yılı Faaliyet Raporuna göre, Türkiye'de 2024 yılında toplamda 3 bin 800 orman yangını çıkmış ve bu yangınlarda 27 bin hektar alan zarar görmüştür[84].

Kalkınma planları; ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda gelişme ve kalkınmayı sağlamayı hedefleyen ve bu hedefe yönelik politikalar içeren temel politika belgesi olarak tanımlanmıştır[85]. Kalkınma Planları, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından yapılmakta ve meclise sunulmaktadır. Bu planlar hazırlanırken öncelikle ülkenin, içinde bulunduğu durumun analizi yapılarak ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan problemli yönleri tespit edilmekte, gelecek beş yıl için tespit edilen sorunlara yönelik çözümler, karşılaşılabilecek olası problemlere yönelik alınacak tedbirler, bu doğrultuda uygulanacak usul ve esaslar belirlenmektedir[86]. İçerik yönünden oldukça kapsamlı olan bu belgenin hukuk aleminde değişiklik yaratabilecek kudrete sahip olup olmadığı yönünde öncelikle öğretideki görüşler incelendiğinde Duran, sahip olduğu bu içerikle kalkınma planlarının, toplumun bugününü ve geleceğini sağlama yolunda bir devlet ödevi olduğunu, planın ne bir kanun olduğunu ne de kanunların yapılış şekline göre alınan bir kararla onaylandığını, bu planların yalnız kamu kesiminde değil, özel kesimdeki bireyler ve topluluklar hakkında da uygulanabilir nitelikte olduğu için kanun olarak kabul ve geçerliliğinin tespit edilebileceğini ifade etmiştir[87]. Onar, planların kanun şeklinde ve kuvvetinde bir kaide tasarruf olduğunu ifade ederken[88], Tan ise, kalkınma planlarının hukuki düzenlemeler için referans norm niteliğinde olduğunu belirtmiştir[89]. Günday, idarenin, ileride ortaya çıkabilecek toplumsal ihtiyaçları öngörme ve seçenekleri belirleme görevini üstlendiğini ve bu kapsamda kalkınma planlarının devlete verilmiş bir görev olarak hazırlandığını, plan hazırlığının idari bir faaliyet olduğunu ifade etmiştir[90]. Konuyla ilgili yargı kararları incelendiğinde Anayasa Mahkemesi'nin bir kararında[91] kalkınma planlarının meclisten geçmekle birlikte, kanun niteliğinde olmadığı için herhangi bir kimseye doğrudan ödev yüklemeyeceği ve yürürlükteki kanunları değiştirici etkisinin olmadığı ifade edilmiştir. Danıştay Dava Daireleri Kurulu'nun konu ile ilgili kararında[92] davacıların iptalini istediği bir yabancı sermayeyi teşvik işleminin kalkınma planları esaslarına aykırı olduğu iddiasını tartışmadan davayı reddetmiştir. 9 Mart 1973 tarihli düzeltme kararında, "yabancı sermayeyi teşvik işleminin 2. Beş yıllık kalkınma planı stratejisine ve ana hedeflerine aykırı olduğundan iptali gerektiği sonucuna varmıştır[93]. Fakat kararda, planların hukuki nitelikleri ile ilgili bir değerlendirme yer almamaktadır.

---

[80] *On birinci Kalkınma Planı, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2019-2023*, (05.08.2025) www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf, 161-171.

[81] Gökhan Düzyol-Tezcan Ekizler, Anadolu Ajansı. İzmir'de 117 kişinin yaşamını yitirdiği depremin üzerinden 5 yıl geçti. (2025) (25.10.2025).https://www.aa.com.tr/tr/gundem/izmirde-117-kisinin-yasamini-yitirdigi-depremin-uzerinden-5-yil-gecti/3729544.

[82] *Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, 70'inci Birleşim, (8 Mart 2023 Çarşamba) (06.08.2025) https://cdn.tbmm.gov.tr/TbmmWeb/Tutanak20230120/27/6/70/Tam/9bf49428-0702-4193-ac5f-279d12eee3c8.html,

[83]*On ikinci Kalkınma Planı, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2024-2028*, (06.08.2025)www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf, 200-201,202.

[84] *İklim haber*, "2024'te Türkiye'de Toplam 3 bin 800 Ormanı Yangını Çıktı (Aralık 2024)", (10102025) https://www.iklimhaber.org/2024te-turkiyede-toplam-3-bin-800-ormani-yangini-cikti/.

[85] *On ikinci Kalkınma Planı, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2024-2028*, (06.08.2025), www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf, 1.

[86] Duran, *"Türkiye'de Planlamanın Hukuki Rejimi", 6;* Yıldızhan Yayla, *Şehir Planlamasının Hukuki Meseleleri*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınlarından, No: 2098, 1975) 126.

[87] Duran, *"Türkiye'de Planlamanın Hukuki Rejimi,* 6-7, 15-16.

[88] Sıddık Sami Onar, *İdare Hukukunun Umumi Esasları*, (İsmail Akgün Matbaası, 1966) 743, 249.

[89] Turgut Tan, *Planlamanın Hukuki Düzeni, Kalkınma Planının Hukuki Niteliği üzerine Bir Deneme*, (Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları No. 154, 1976) 249

[90] Metin Günday, *İdare Hukuku*, (İmaj Yayıncılık, 1998) 20-21.

[91] Anayasa Mahkemesi, K1969/5, *Resmi Gazete,* 13776*(*12 Mart 1971).

[92] Danıştay Dava Daireleri Kurulu, K.1971/1042, *Amme İdare Dergisi. 6*(2), (Haziran 1973). 124-126.

[93] Danıştay Dava Daireleri Kurulu, K.1973/152, *Amme İdare Dergisi.* (*6*(2), (Haziran 1973) 119-123.

Kalkınma planları ülkenin 5 yıllık yol haritasını çizen, dayanağı olan 3607 sayılı Kalkınma Planlarının Yürürlüğe Konması ve Bütünlüğünün Korunması Hakkında Kanun'daki usul ve esaslara göre hazırlanan hukuki bir metindir. Fakat bahsedilen örnekler dışında plana uyulmaması halinde ya da idarenin afet konusundaki plana aykırı hareket etmesi, vaatlerini yerine getirmemesi halinde idareyi işlem yapmaya ya da eylemde bulunmaya zorlayacak bir mekanizmanın olduğunu söylemek güçtür. Çünkü plan somut yetkilendirmeler içermemekte, genel ifadeler kullanmaktadır. Bununla birlikte, 3607 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesine göre, kanun tekliflerinin bu plana uygun olması, aksi halde reddedilmesi gerekir. Dolayısıyla planı normlar hiyerarşisinde konumlandıramasak da kanunların ortaya çıkması açısından hukuki etkisinin var olduğu yadsınamaz bir gerçektir.

2. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın(AFAD) planlama faaliyetleri

2009 yılında, 5902 sayılı yasa ile Başbakanlığa bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) kurulmuş, 2018 yılında ise 4 No.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır. Böylece afet konusundaki yetki ve sorumluluklar tek bir çatı altında toplanmış, bütünleşik afet yönetimi sistemine geçilmiştir. Bütünleşik afet yönetimi, afetlerin ve acil durumların neden olabileceği zararları sonuçların engellenmesi ya da en aza indirilmesi amacıyla risk ve tehlikelerin önceden tespit edilmesi ve afet olmadan önce önlemlerin alınması, koordinasyon ve etkin müdahalenin sağlanması ve afet sonrasında bir bütünlük içerisinde iyileştirme çalışmalarının yürütülmesi şeklinde ifade edilmiştir[94]. Bu sistemle kriz yönetiminden çok risk yönetimine önem vermenin yanında, bu alanda görev yapacak tüm aktörlerin planlamadan müdahaleye, afet yönetiminin tüm aşamalarına etkin katılımıyla can ve mal kayıplarının en aza indirilmesi hedeflenmiştir[95].

AFAD, afet planlamasına ilişkin birçok planlama belgesi yayınlamıştır. Bu belgeler; Stratejik Plan, Ulusal Orman Yangınları Müdahale Planı, İl Afet Riski Azaltma Planı(İRAP), Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP), Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı(TASİP), Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı (UDSEP) Ulusal Radyasyon Acil Durum Planı(URAP) olarak sayılabilir. Bu planlama faaliyetlerinden genel olarak afet planlamasını ilgilendiren belgeler incelenecektir.

AFAD, planlama faaliyeti çerçevesinde 2019-2023 ve 2024-2028 dönemini kapsayan stratejik planlar yayımlamıştır. Son yayınlanan planda, 6 amaç ve bu amaçlara bağlı hedefler belirlenmiştir. Örneğin; "Afet risk azaltma çalışmalarının etkinliğini artırmak" başlıklı amacın, "deprem çalışmaları konusunda bölgesel bir merkez olmak, ulusal bütünleşik erken uyarı sistemini kurmak, afet risk belirleme çalışmalarını artırmak, afet risk önleme çalışmalarını artırmak" başlıklı hedefleri mevcuttur[96].

Yine AFAD tarafından Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP), meydana gelmiş afetler oluşan tecrübeler neticesinde, afetlere etkili müdahalede bulunabilmek amacıyla hazırlanmış, ilk olarak 03 Ocak 2014 tarihli 28871 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. TAMP'ın amacı, ortaya çıkabilecek afetlerde ve acil durumlarda görev yapacak birimlerin görev ve sorumluluklarını tanımlamak, afet öncesinde, afet meydana geldiği anda ve sonrasında müdahale sürecine ilişkin temel prensiplerin belirlenerek tüm hareket aşamalarını planlamaktır[97]. Planda, 24 Şubat 2022 tarihli ve 31760 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği çerçevesinde düzenlemeler yapılmış ve yeni plan 15.09.2022 tarih ve 31954 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Planda, orman yangını, toplu nüfus hareketleri, kuraklık, deprem, su baskını, nükleer kazalar gibi olay türüne göre afet çalışma grupları oluşturulmuş, kriz yönetiminden risk yönetimine geçildiği vurgulanmış, müdahale seviyeleri belirlenmiştir. Buna göre, seviye etki derece tablosu belirtilmiş, S1, S2, S3, S4 olmak üzere 4 grup belirlenmiştir. S1'e göre, etki açısından yerel imkânlar yeterlidir. Olay türü ve ölçeğine göre İl AFAD Merkezi sorumlu olacaktır. S2 de ise, etki açısından destek illerin takviyesine ihtiyaç vardır. S3 için, Ulusal destek ve 1. ve 2. Grup destek iller, ulusal kapasite kullanılmalıdır. S4 için, uluslararası desteğe ihtiyaç vardır. 1. ve 2. Grup destek iller, ulusal kapasite kullanılmalıdır. Gerekirse, uluslararası destek çağrısında bulunulabilir[98]. Planın, "Ana Çözüm Ortaklarının Sorumlulukları ve Görevleri" başlıklı kısmında, afetlerde, hayatın normal akışının sekteye uğraması durumunda, her bir bakanlığın sorumlu olduğu hizmetlerin yerelde yürütülmesinin, ilgili bakanlıkların taşra teşkilatlarıyla sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Yerelde teşkilatlanması bulunmayan bakanlığın sunduğu hizmetin yürütülmesini sağlamak için ilgili kurum ve kuruluşları, hatta özel sektörü görevlendirilebileceği ifade edilmiştir. Afet ve acil durumlar sebebiyle sekteye uğrayan hizmetlerin en kısa sürede yürütülmesinin sağlanmasının, bakanlıklar seviyesinde bir planlamaya ihtiyaç duyması sebebiyle, ulusal düzey çalışma grupları oluşturulduğu ve sunulacak hizmetler için ana çözüm ortağı bakanlıkların tespit edildiği belirtilmiştir[99].

[94] Zerrin Toprak Karaman-Özlem Çakır, *Bütünleşik Afet Yönetiminde Disiplinler Arası ve Disiplinler Ötesi Çalışma Felsefesi: Fırtınalar İçin Bir Yaklaşım*, Siyasal Kitabevi, (2022) 20.

[95] Ömrüm Terzioğlu vd. "Türkiye Afet Müdahale Planı Açısından Psikososyal Destek Hizmet Grubu Çalışmaları: Çanakkale Örneği", *Disiplinlerarası Afet Yönetimi Araştırmaları*, Editörler; Zerrin Toprak Karaman vd. (2017) s.234.

[96] *Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) 2024-2028 Stratejik Plan*, (05.11.2025), https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/AFAD-2024_2028-Stratejik-Plani_Kasim2024.pdf,

[97] *Türkiye Afet Müdahale Planı(TAMP), (*2014), (22.10.2025) https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-mudahale-plani, 3.

[98] *TAMP,* 20.

[99] *TAMP*, 33.

TAMP'ta, afet ve acil durum hizmetlerinin planlanması ve koordine edilmesi, eğitim politikalarının oluşturulması ve ilgili konularda mevzuat düzenlemelerinin yapılması hususunda sorumluluk AFAD'a yüklenmiştir. Bununla birlikte, ulusal düzey çalışma grubu planlarının hazırlanması ve uygulanması konusunda bakanlık, kurum ve kuruluşlar asli sorumludur. Ayrıca, çalışma grubu planlarında görev alan destek çözüm ortağı bakanlıkların, kurum ve kuruluşların, özel sektörün, STK'lar ve gerçek kişilerin de sorumlu olacağı belirtilmiştir. Plana göre, Bakanlık, kurum ve kuruluşlarda planların hazırlanması ve uygulanmasından en üst yöneticiler sorumludur. İl afet müdahale planlarının hazırlanması ve uygulanmasından valiler sorumludur[100]. Planla, afetlerin ulus devletlerin müdahale kapasitelerini aşabilecek nitelikte olabileceği kabul edilmiştir[101].

Başkanlık planları arasında, İl Afet Riski Azaltma Planı (İRAP) da yer almaktadır. Bu planın İl AFAD müdürlükleri başta olmak üzere, ilgili kurum ve kuruluşların bölge müdürlükleri, belediyeler ve sivil toplum kuruluşlarının (STK) iş birliği ve katılımı ile hazırlandığı ifade edilmiştir[102]. Tarım ve Orman Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı'nın ortak planı olan ulusal orman yangınları müdahale planında, bu planın TAMP'a uygun olarak hazırlandığı ifade edilmiştir[103]. TAMP metninde ise, planın dayandığı mevzuat düzenlemeleri arasında Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı (UDSEP) da yer almaktadır[104]. Dolayısıyla, UDSEP ile TAMP arasında olduğu gibi İRAP ile TAMP arasında da bir hiyerarşi ilişkisinin varlığı görülmektedir.

Afet konusunda AFAD tarafından hazırlanmış bir diğer plan ise, Türkiye Afet Risk Azaltma Planı'dır (TARAP). TARAP, 2022-2030 yıllarını kapsayan bir plandır. Bu plan, BM Sendai Çerçeve Planında yer alan stratejik öncelikleri esas almıştır. Planın kapsamına, ülkemizde ortaya çıkabilecek her türlü afet için risk azaltma çalışmalarını yapacak kamu kurum ve kuruluşları, mahalli idareler yanında özel sektör, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve gerçek kişiler de dâhil edilmiştir. Dolayısıyla plana uyma yükümlülüğü sadece idareye değil, özel hukuk kişilerine de yüklenmiştir. Planda sadece deprem değil, sel, kimyasal, biyolojik, radyolojik, nükleer tehditler ve diğer afetler strateji geliştirilen afet türleri olarak belirtilmiştir. Plan, afet öncesine odaklanarak afet risk azaltma çalışmalarının temel prensiplerinin belirlenmesini hedeflemiştir[105]. Bu plan, Cumhurbaşkanı onayı ile 8 Temmuz 2022 tarihinde 31890 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kapsamına bakıldığında, tüm idari kurumları kapsayan bu planın, temel prensipleri belirleme açısından diğer plan yapıcıların dikkate alması gereken, uyması gereken çerçeve plan olduğu ifade edilebilir.

AFAD 2025 yılında afet sonrası iyileştirme planını hazırlamıştır. Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı(TASİP); 24 Mayıs 2025 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanan cumhurbaşkanı kararıyla yürürlüğe konmuştur. Planın hazırlanmasında, 16/10/2003 tarihli ve 4990 sayılı kanun ile uygun bulunan "Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi" 6/10/2021 tarihli ve 7335 sayılı kanun ile uygun bulunan "Paris Anlaşması" 08.05.1961 tarihli ve "299 sayılı Kanun ile uygun bulunan "Nükleer Enerji Alanında Üçüncü Taraf Sorumluluğuna İlişkin Paris Sözleşmesi" gibi uluslararası anlaşmaların hukuki dayanak olduğu ifade edilmiştir. Ulusal kaynaklara ise, 15/05/1959 tarihli ve 7269 sayılı "Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirler ile Yapılacak Yardımlara Dair Kanun" ve 16/05/2012 tarihli ve 6306 sayılı "Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun" örnek olarak verilebilir. Planda, risk azaltma kavramının iyileştirmenin planlanması ve uygulanmasına doğrudan dahil olduğu ve afet uğrayan bir toplumun yaşam şartlarının afetten önceki halden daha da ileri bir düzeye getirilmesi, güvenli ve sürdürülebilir yaşam alanlarının inşa edilmesi için risk azaltmanın esas alınmasının bir zorunluluk olduğu ifade edilmiştir[106].

3. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın planlama faaliyetlerinde afet riski

Afetlerin sebep olduğu zarar doğurucu sonuçların en görünür hali, bireylerin yaşam alanlarında ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın konu ile ilgili yürüttüğü faaliyetler büyük önem arz etmektedir. Bakanlığın 2024-2028 stratejik planının misyon ve vizyonu doğrudan afet odaklıdır[107]. Bakanlık, 3194 sayılı İmar Kanunu'na göre mekânsal planlar hazırlamaktadır. Kanun'un 6'ncı maddesine göre mekânsal planlar, kapsadıkları alan ve amaçları açısından mekânsal strateji planlarına uygun olarak; "Çevre Düzeni Planları" ve "İmar Planları" kademelerinden oluşmaktadır. Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı birinci maddesinde ise bu planların hazırlanış amaçlarına değinilmiştir. Burada çalışma konumuz açısından

[100] *TAMP*, 11.
[101] Çalayan-Pilan, "Ulusal ve Uluslararası Boyutlarıyla Afet Müdahale Hukuku ve 6 Şubat Depremleri", 241.
[102] *İl Afet Riski Azaltma Planı* (2025), (02.12.2025), https://www.afad.gov.tr/il-afet-risk-azaltma-pl
[103] Ulusal Orman Yangılarına Müdahale Planı, (10.06.2025), https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/Ulusal-Orman-YanginlariMu%CC%88dahale-Plani.pdf, 6.
[104] *TAMP*, 14.
[105] *Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP)*, (02.12.2025), https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-risk-azaltma-plani-tarap
[106] *Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı*,((13.12.2025), https://www.tbb.gov.tr/tr/haberler/turkiye-afet-sonrasi-iyilestirme-plani, 1-8.
[107] *Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı*, 2024-2028 Yılı Stratejik Planı, (25.12.2025), https://webdosya.csb.gov.tr/db/strateji/haberler/cevre-seh-rc-l-k-ve-ikl-m-deg-s-kl-g--bakanligi-2024-2028-yili-stratej-k-plani-20240205121528.pdf, 99; *Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Mekânsal Strateji Planı, Yapılan Çalışmalar*, (25.12.2025) https://mekansalstrateji.csb.gov.tr/yapilan-calismalar-i-89083

önem arz eden husus, 2024 yılında amaç maddesine yapılan eklemedir. Buna göre, mekânsal planların, afet ve iklim değişikliği kaynaklı tehlike ve risklere karşı dirençli ve güvenli çevreler oluşturmak üzere hazırlanması önemle vurgulanmıştır. Planların arazi kullanım ve yapılaşma kararları getireceği de belirtilmiştir. İmar Kanunu'nun 9'uncu maddesinde ise bakanlığın afet planlaması konusundaki yetkisine değinilmiştir. Buna göre, Bakanlığın lüzumu halinde, afetlerle ilgili yapılması gereken planların ve plan değişikliklerinin, tamamını veya bir kısmını yapmaya ya da yaptırmaya, gerektiğinde değiştirmeye ve re'sen onaylamaya yetkili olduğu belirtilmiştir. Ayrıca bakanlık bu işlemleri yaparken ilgili belediyelere veya diğer idarelere bu yolda bilgi verecek ve gerektiğinde iş birliği sağlayacaktır. Bu idareye tanınmış özel ve önemli bir imkân olarak değerlendirilmiştir[108]. İmar Kanunu'na 2024 yılında eklenen Ek 11'inci maddede bakanlığa plan yapma görevinin yanında, 6306 sayılı Kanun kapsamında kalan alanlarda yapılan her tür ve ölçekteki planları, arazi ve arsa düzenlemesi ve kentsel tasarım projelerini onaylama görevi verildiği ifade edilmiştir.

6306 sayılı kanunda da Bakanlığa yetki veren düzenlemeler mevcuttur. Kanunun "Uygulama İşlemleri" başlıklı 6'ncı maddenin 6'ncı fıkrasında, Bakanlığa, afet riskinin bulunduğu alanlarda, riskli yapıların bulunduğu bölgelerde ya da rezerv yapı alanlarında yürütülecek olan planlama faaliyetlerinde kullanılmak üzere, standartları ve uygulanacak kuralları belirleme yetkisi verilmiştir. Ayrıca bakanlık, kentsel tasarım projeleri yapma, yaptırma ve onaylama konusunda da yetkilendirilmiştir.

Görüldüğü gibi, bakanlık hem afet riski altında olan alanları tespit edip planlamasını yapmak konusunda hem de bu plana uygun uygulama yapma konusunda yetkilendirilmiştir. Söz konusu planlar, bireyler üzerinde hukuki etki doğurabilecek güce sahiptir.

4. Diğer bakanlıkların planlama faaliyetlerinde afet riski

Her bakanlığın belli yıl aralığını kapsayan stratejik planları mevcuttur. Bu planlar üst politika belgesi olan kalkınma planlarına uygun olarak hazırlanmaktadır. Bu planlarda bakanlıklar, kendi görev alanlarıyla ilgili olarak afet planlamasına yer vermektedirler. Bu planlara tek tek değinmekten ziyade örneklendirme yöntemiyle konunun açıklanmasının hem çalışmanın tekrara düşmemesi hem de okuyucu açısından yorucu olmaması açısından daha faydalı olacağı kanaatine varılmıştır.

İlk olarak Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın faaliyetleri incelendiğinde, Bakanlığın, Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi kapsamında, ülkeyi bölge bölge ayırarak planlar hazırladığı tespit edilmiştir. Planlar, İstanbul, İzmir ve Ankara için il bazında yapılmış, diğer iller gruplara ayrılarak planlama faaliyeti gerçekleştirilmiştir. 2024 -2028 yıllarını kapsayan İstanbul bölge planında, İstanbul'un afetlere karşı, "Fiziksel, Ekonomik, Sosyal ve Kurumsal Dirençliliğinin Artırılması" başlığı stratejik öncelik olarak ele alınmıştır. Planda, sadece deprem değil, farklı afet risklerinin de bütünleşik afet yönetimi kapsamında İstanbul'un hazırlanması gereken afet risklerini oluşturduğu ifade edilmiştir[109]. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2024-2028 yıllarını kapsayan Stratejik planında, Onikinci Kalkınma Planı'na atıf yapılarak afet konusuna değinilmiştir. Planda, Marmara bölgesinde yer alan kültür ve tabiat varlıklarının afetlere karşı dayanıklı hâle getirilmesinin sağlanacağı ifade edilmiştir[110]. Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2024-2028 stratejik planında ise; planın, kalkınma planının ve TAMP'ın referans alınarak hazırlandığı ifade edilmiş, Bakanlığın afetle mücadele kapasitesinin geliştirileceği belirtilmiştir[111].

Görüldüğü gibi bakanlıkların planlama faaliyetlerinde, afetlerin, bakanlıklar tarafından yürütülen faaliyetlere ilişkin içerdiği olası riskler değerlendirilmiş ve üst planlama belgelerinin afetlere ilişkin belirlemeleri, yürütülen faaliyet özelinde değerlendirilerek planlamada dikkate alınmıştır.

B. Mahalli idarelerin afet planlamasına ilişkin faaliyetleri

1. İl özel idaresinin planlama faaliyetleri

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 6'ncı maddesinde, il özel idaresi ilin çevre düzeni planını yapmakla görevlendirilmiştir. İl özel idaresi bu planı, valinin koordinasyonunda, büyükşehirlerde büyükşehir belediyeleri, diğer illerde il belediyesiyle birlikte yapacaktır. Kanunun "Acil Durum Planlaması" başlıklı 69'uncu maddesinde il özel idaresine, afet ve acil durum planlarını yapma görevi verilmiştir. Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği'nde tanımlar kısmında idareden bahsedilirken, il özel idarelerinin de kastedildiği açıkça düzenlenmiştir. 3194 sayılı İmar Kanunu'nun "Planların Hazırlanması ve Uygulamaya Konması" başlıklı 8'inci maddesinde ise, belediye ve mücavir alan dışında kalan

[108] Agah Adak, "Afet Tehlikesi ve Olgusu Karşısında İdarenin Konumu ve Görevleri", *Prof. Dr. Seyfullah Edis'e Armağan, "Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, (*2000), 184.

[109] *Tr10 Düzey 2 Bölgesi, İstanbul Bölge Planı 2024-2028*, (12.10.2025) chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/, https://www.kalkinmakutuphanesi.gov.tr/assets/upload/dosyalar/o_1ji9mcv5518r0mds11urc3eoa5k.pdf12

[110] *Kültür ve Turizm Bakanlığı 2024-2028 Stratejik Planı*, (12.11.2025), chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/, http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/XX9Hs+KTB24-28sp.pdf 39

[111] *Tarım ve Orman Bakanlığı 2024-2028 Stratejik Planı*, (12.11.2025), https://www.tarimorman.gov.tr/SGB/Belgeler/stratejikplan.pdf, 2.

yerlerde yapılacak planların valilik veya ilgilisince yapılacağı veya yaptırılacağı düzenlenmiştir. Fakat İmar Kanunu'ndan sonra yürürlüğe giren 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 10'uncu maddesinin c bendine göre il genel meclisine, il çevre düzeni planı ve belediye sınırları dışındaki alanların imar planlarını görüşüp karara bağlama yetkisi verilmiştir. Yine aynı Kanunun "Uygulanmayacak Hükümler" başlıklı 70'inci maddesinde: "Bu Kanunla, İl Özel İdaresinin sorumlu ve yetkili kılındığı görev ve hizmetlerle ilgili olarak 3194 sayılı İmar Kanunu'nda bu Kanun hükümlerine aykırılık bulunması durumunda bu Kanun hükümleri uygulanır." hükmü yer almıştır. Konuyla ilgili bir Danıştay Kararı'nda da 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 8'inci maddesinde valiliğe verilen planlama yetkisinin 5302 sayılı kanunun 10'uncu maddesine aykırı olduğu, 5302 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği tarihinden itibaren kanunun 10'uncu maddesi uyarınca plan yapma yetkisinin il genel meclisine ait olduğu sonucuna varıldığı yönünde hüküm kurulmuştur[112]. Bununla Birlikte 2872 sayılı Çevre Kanunu'nda 2006 yılında yapılan değişiklikle çevre düzeni planı yapma yetkisi Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına verilmiştir. 2018 yılında çıkarılan 1 no.lu 'Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 102'nci maddesinde çevre düzeni planı yapma yetkisi, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın hizmet birimlerinden Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir. İmar Kanunu'na 2018 yılında eklenen geçici 17'nci maddede ise, yürürlükteki 1/25000 ölçekli çevre düzeni planlarının, 5 yıl içinde üst ölçekli çevre düzeni planı veya nazım imar planına dönüştürüleceği ifade edilmiştir. Maddenin ifadesinde yürürlükte bulunan 1/25000lik planlar için dönüşüm öngörülmüştür. Her ne kadar bu ölçekteki planların bir daha yapılmayacağına dair bir düzenleme olmasa da kanun koyucunun 1/25000 ölçekli çevre düzeni planlarına ilişkin ortaya koyduğu dönüşüm iradesinin, bu planların konumunun değiştirilmek istendiği şeklinde anlamak mümkün görünmektedir.

İl Özel İdarelerine 5302 sayılı kanununun "Stratejik plan ve performans planı" başlıklı 31'inci maddesine göre, stratejik plan yapma yetkisi verilmiştir. Bu yetki Vali tarafından kullanılmaktadır. Buna göre Vali, yerel seçimleri izleyen altı ay içinde kalkınma planları ve varsa bölge planlarına uygun stratejik planı hazırlayıp il genel meclisine sunacaktır. İlgili yılbaşından önce de yıllık performans planını hazırlayıp il genel meclisine sunacaktır. Planın hazırlanma sürecinde sivil toplum örgütlerinden, üniversitelerden ve meslek odalarından görüşleri alınmaktadır. İl özel idarelerinin hazırladığı stratejik plan örneklerinden Adıyaman İl Özel İdaresi'nin 2025-2029 yıllarını kapsayan yaptığı planı afete ilişkin içeriği açısından incelendiğinde; Doğal Afetler başlığı açılıp performans göstergesi çıktısı olarak, "Eğitim kursları ve tatbikatların düzenlenmesi", sonuç göstergesi olarak da "Halkın afet konusunda bilinçlenmesi ve afet riski taşıyan yerleşim yerlerindeki azalma" gösterilmiştir[113]. Planın stratejik hedefleri arasında "Köy içi ve köy dışı yapılaşmaların öncelikli olarak insan yaşamının güvenliği açısından depreme dayanıklı olmalarını sağlamak ve halkı imar kanununda meydana gelen değişimler konusunda bilgilendirmek" görevi idareye yüklenmiştir. Planda ayrıca, Adıyaman ilinin ikinci derece deprem bölgesi olması nedeniyle, deprem öncesi uyarı sistemi ve erken müdahale imkânları sağlanması gerekliliğine değinilmiştir[114]

2. Belediyelerin planlama faaliyetleri

Belediyelerin planlama faaliyetleriyle ilgili öncelikle 5393 sayılı Belediye Kanunu'na bakmak gerekir. Kanun'un belediye meclisinin görev ve yetkilerini düzenleyen 18'inci maddesinin a bendine göre, stratejik plan yapma görevi belediyenin karar organı olan meclise verilmiştir. Bu kapsamda hazırlanan planlara bakıldığında, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin 2025-2029 yıllarını kapsayan planında, stratejik amaç ve hedefler başlığı altında birinci hedef olarak İstanbul'un afete dayanaklılığını artırmak gelmiştir. Hedef 5 olarak ise, "Bütünleşik Afet Yönetimi ile Afet ve Acil Durumlara Müdahale Kapasitesini ve Toplumsal Farkındalığı Artırarak Afet Koordinasyonunu Güçlendirmek" belirlenmiştir. Planda önceki dönemden dersler alındığı, geçmişte karşılaşılan sorunların tekrarlanmaması için daha güçlü bir risk yönetimi çerçevesiyle çalışıldığı ve uygulama süreçlerinde esneklik sağlanarak, beklenmedik ekonomik dalgalanmalara ve doğal afetler ile kentin temel sorunlarına karşı daha hazırlıklı olunmasının planlandığı aktarılmıştır[115].

5393 sayılı Kanun'un Acil Durum Planlaması başlıklı 53'üncü maddesine göre belediyeler, afet ve acil durum planlaması yapma konusunda yetkilendirilmişlerdir. Belediyelerin yapacakları bu planların amacı; sanayi kazaları, yangın ve doğal afetlerden korunmak ya da bunların ortaya çıkarabilecekleri zararları azaltmaktır. Bu planların hazırlanırken bakanlıklardan, kamu kurum ve kuruluşlarında, meslek odalarından, üniversitelerden ve diğer mahalli idarelerden görüşler alınacaktır. Ayrıca, hazırlanacak planların, varsa il ölçeğindeki diğer acil durum planlarıyla da koordinasyonun sağlanması

[112] Danıştay, 6. Dairesi, K.2009/8664; Danıştay 6. Dairesi, K.2009/8633 (22.09.2025). .| LEXPERA, https://www.lexpera.com.tr/
[113] *Adıyaman İl Özel İdaresi Stratejik Planı, 2025-2029*, (09.10.2025), www.adiyamanlozelidare.gov.tr/stratejik-plan, 55.
[114] *Adıyaman İl Özel İdaresi Stratejik Planı*, 53-61.
[115] *İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2025-2029 Stratejik Planı*, (10.09.2025) 2025_2029_IBB_Stratejik_Plani_7e6cb685d8.pdf, 12-27.

gerekmektedir. Bu kapsamda Odunpazarı Belediyesi(Eskişehir) tarafından hazırlanan Acil Durum Eylem planı, Odunpazarı sınırları içerisinde ortaya çıkabilecek doğal afet durumlarında oluşabilecek acil durumların önceden incelenmesi ve olası risklerinin değerlendirilmesini, acil durumlarla ilgili; afet öncesi, afet anında müdahale ve afet sonrasını kapsayacak şekilde görev, yetki ve sorumlulukların belirlenmesini amaçlamaktadır[116]

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun "Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları" başlıklı 7'nci maddesinin "u" bendine göre belediyeler, il düzeyinde yapılan planlara uygun olarak, doğal afetlerle ilgili planlamaları yapmakla görevlendirilmişlerdir. Bu kapsamda, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Afet İşleri Daire Başkanlığı Afet Koordinasyon Merkezi (AKOM) planlama faaliyetleri yürütmektedir.

Belediye Kanunu'nda belediyeye imar görevi de verilmiştir. İdare hukukunda plan denildiği zaman aslında kalkınma planlarından önce imar planları akla gelmektedir. Bu planların, idarenin öngörme faaliyetini ön plana çıkaran belgeler olduğu ve başarılı bir öngörme faaliyeti olursa imar planlarının kamu yararı amacına ulaşabileceği ifade edilmiştir[117]. İmar planları, bir şehrin ya da bölgenin planlanması yönünden, idarenin planlama faaliyetinin en net görüldüğü alanlardan birisidir. Planlar, üzerinde imar uygulaması yapılacak arazilere ilişkin afet geçmişinin bilinmesiyle birlikte alınacak önlemlerin somut bir şekilde ortaya çıktığı ve imar uygulaması yapacaklar için uyulması zorunlu hukuki belgelerdir[118].

İmar Planlarından nazım imar planları, 3194 sayılı İmar Kanunu'na göre uygulama imar planlarının hazırlanmasına esas olmak üzere düzenlenen plandır. Bu planda, arazi parçalarının genel kullanış biçimleri, yerleşme alanlarının gelişme yön ve büyüklükleri, nüfus yoğunlukları ve eşikleri, ulaşım sistemleri gösterilir. Bu planı yapma yetkisi, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'na göre, Çevre düzeni planına uygun olmak kaydıyla, büyükşehir belediye sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki her ölçekte büyükşehir belediyelerine verilmiştir. Belediye bu planı kendisi yapabileceği gibi dışarıdan hizmet alarak da yaptırabilir. Belediyeler, bu plan ile imar uygulaması yapılacak alanı afet açısından en az risk taşıyacak şekilde oluşturabilirler. Bu planlara dayalı olarak da yapacakları uygulamayla imar planına yön verebilirler. Uygulama imar planı, 3194 sayılı İmar Kanunu'na göre; nazım imar planı esaslarına göre çizilmektedir.

Belediyeler yapacakları planlarla arazi kullanım şartlarını, arazinin mevcut koşullarına göre en uygun şekilde belirlemeli, doğal yapının sel, deprem, heyelan gibi doğa olaylarından etkilenme riskini gözeterek yerleşme alanlarını belirlemelidir. Bu planlar, sadece konut alanlarını belirlemediği için gerek ulaşım gerek ticaret alanları açısından en uygun tercihler araştırılmalıdır. Çünkü olası bir doğa olayının afete dönüşmesinin engellenebilmesi için vatandaşların yaşam alanlarının korunmasının yanında acil müdahalenin en rahat şekilde yapılabilmesi için ulaşım sistemlerinin güvenliği de son derece önemlidir. Son tahlilde idare, bütüncül bir düşünceyle hareket etmelidir.

3. Köy idaresinin planlama faaliyetleri

Köy mahalli idaresinin, günümüzde konut sayısının azlığı, nüfus yoğunluğunun düşüklüğü sebebiyle büyük çaplı bir doğal afet olması halinde daha az dikkate alınacak yerleşimler olduğu ifade edilmiştir[119]. Bu durum, belki de az bir etkiyle atlatılabilecek bir doğa olayının afet olarak ortaya çıkmasına sebep olabilecektir. 442 Sayılı Köy Kanunu'nda afetlere ilişkin yer alanlar düzenlemeler afet planlamasından ziyade afetin oluşundan sonra eski hale getirme çalışmalarına ilişkindir. Örneğin, Kanun'un 13'üncü maddesine göre, köyde su basması olursa birleşerek selin yolunu değiştirmek köylünün mecburi işlerinden sayılmıştır. Yine 14'üncü maddede, tabii afetlerde emsallerine kıyasla daha başarılı görev yaptıkları görülen ya da oldukça faydalı görev ifasında bulunan güvenlik korucularına, valinin teklifi ve İçişleri Bakanının onayı ile ödül verilebileceği düzenlenmiştir.

Köy idaresinin plan yapma yetkisi incelendiğinde ise; Köy Kanunu'nun Ek 9'uncu maddesine göre, Köy muhtarının, köy ihtiyar meclisinin olumlu kararını aldıktan sonra, köy yerleşme planının yapılmasını bağlı bulunduğu mülki amirinden talep edebileceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla köy idaresinin doğrudan plan yapma yetkisi yoktur. Kanunun Ek 10'uncu maddesine göre, valilikçe resen veya köy muhtarının talebi uygun bulunduğu takdirde, köy yerleşme planının yapılması için Köy Yerleşme Alanı Tespit Komisyonuna gönderilecek ve komisyon, köyün hâlihazır ve gelişme durumunu dikkate alarak, konut ve genel ihtiyaçlarına göre köy yerleşme planını düzenleyecektir. Kanuna dayalı olarak Köy Yerleşme Alanları Uygulama Yönetmeliği çıkarılmıştır. Bu yönetmeliğe dayalı olarak çıkarılan 1/1000 Ölçekli

[116] *Odunpazarı Belediye Başkanlığı Acil Eylem Planı*, (22.10.2025), www.odunpazari.bel.tr/upload/files/Acileylemplani(3).pdf, 2-3.
[117] Ceylan, İdarenin Öngörme (Planlama) Faaliyeti ve Bu Faaliyetin Deprem Örneği Üzerinden Önemini Anlamak, 116.
[118] Levent Uzunçıbuk, Doğal Afetlerin Kentsel ve Bölgesel Planlamada Yeri, *Jeodezi, Jeoinformasyon ve Arazi Yönetimi Dergisi* (2009), 101, 22.
[119] Dilşen Onsekiz- Dilek Kumru, "Afet Riski Altındaki Muratlar Köyünde Yer Değiştirme/Değiştirememe Süreci ve Nedenleri". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi 13*/73, (2020), 190.

Çankırı, Süleymanlı Köyü Köy Yerleşme Planı hazırlık raporunda afet riski olarak sadece kaya düşmesi riskine değinilmiştir. Planda, afet planlamasına ilişkin ayrıntılı bir açıklama bulunmamaktadır[120]. Köylerdeki afet riskini ele alan 4373 sayılı Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Korunma Kanunu, 5543 sayılı "İskan Kanunu" ve 6305 sayılı "Afet Sigortaları Kanunu" gibi yasal düzenlemeler olmakla birlikte, inceleme alanımız gereği köy idaresinin afet planlamasına ilişkin faaliyetlerinin varlığı üzerinde durulması gerektiği için, diğer yasal düzenlemelere değinilmemiştir.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Mekansal Planlar Genel Müdürlüğü, kırsal karaktere sahip bir alanda yapılacak olan imar planlama çalışmasının her aşamasında uyulması gereken temel ilkeleri belirlemiştir. Bu ilkelerden biri de Afet risklerinin göz önünde bulundurulması ve gerekli önlemlerin alınmasıdır. Bu kapsamda, Düzce ili, merkez ilçe, Gökçe köyüne ilişkin 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı'na bakıldığında, yapılacak tüm yapılarda "Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği", "Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkındaki Yönetmelik" ve "Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik", hükümlerine uyulacağı düzenlenmiştir[121].

V. Yargı Kararlarında Afet Planlamasının Mali Sonuçları

1982 Anayasası'nın 125'inci maddesine göre idarenin her türlü eylem ve işlemine karşı yargı yolu açıktır. İdarenin tesis ettiği işlemlerden dolayı hizmeti geç işletmesi, kötü işletmesi ya da hiç işletmemesi halinde ortaya çıkan zararı tazmin etmesi gerekliliği idarenin kusur sorumluluğunun bir sonucudur. İdare, riskli bir faaliyet yürütürken zarar meydana gelirse ya da hukuka uygun bir faaliyet yerine getirirken bir zarar ortaya çıkarsa, fedakârlığın denkleştirilmesi ilkesi gereği kusursuz da olsa ortaya çıkan zararı tazmin etmekle mükelleftir.

İdare diğer idari işlemlerinde olduğu gibi, planlama faaliyetinin sonucunda ortaya çıkan işlemleri de büyük bir titizlikle yerine getirmelidir. Planlama faaliyetinin önemsenmemesi, mali sorunların ortaya çıkmasına sebep olabilir. Planlamanın bütçenin temeli olduğu ve başarısız bir planlama faaliyetinin mali planlama faaliyetinin mali problemleri de beraberinde getireceği ifade edilmiştir. Çünkü afetlerde binaların yıkılması, bazı bölgelerin sular altında kalması, can kayıplarının yaşanması, idarenin hem yeniden imar faaliyetine bulunması hem de zarar görenlerin başvurması sonucu tazminat ödeme yükümlülüğü altında kalması sonuçlarını doğurur. Planlama başarısızsa ya da hiç yoksa ortaya çıkan sonuçlar mali bir yük olarak idareye geri döner[122].

Daha önce de ifade edildiği gibi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 2'inci maddesinde yaşam hakkından bahsedilmektedir. Bu hakkın ihlalinin tespiti halinde devletler tazminat ödemek zorunda kalmaktadırlar. İdarenin afet riskini planlama konusundaki yetersizliği sonucu oluşan zararların tazmini AİHM'nin kararlarına konu olmuştur. Mahkemenin "Budayeva ve Diğerleri" kararında, Rusya'nın Tirnaouz şehrinde 1937'den beri her yıl çamur akmasına maruz kalan bir bölgede, 2000 yazında yedi gün boyunca bu bölgede bir dizi çamur akması meydana gelmiş ve 8 kişi hayatını kaybetmiştir. Çamur akmasının öngörülebilir bir durum olmasına rağmen idarenin hiçbir tedbir almadığı, hiçbir uyarıda bulunmadığı, yetkililerin bir düzenleme yapmadığı ve özel güvenlik tedbirlerini almadığı ifade edilmiştir. Mahkeme yaşam hakkının etkin korunmasını sağlayacak idari ve yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi konusundaki sorumlulukların yerine getirilmediğine hükmetmiştir[123].

AİHM'in başka bir kararı, 1999 yılında Gölcük'te meydana gelen depreme ilişkindir. Başvurucular, yakınlarının yaşam hakkının ihlal edildiğini iddia etmektedirler. Bu iddialarını ise, imar planlarında yapıların bulunduğu çevrenin afet bölgesi olduğu dikkate alınmaksızın yapılan değişikliklere dayandırmaktadırlar. Mahkemece yapılan değerlendirmede, yerel idarenin depremin meydana gelmesi durumunda her birimin görev ve yetkilerini düzenleyen bir planları bulunmadığını ya da böyle bir durumu öngörmediğini ifade etmiştir. Mahkeme, yerel idarelerin acil müdahale planı ve programlarının bulunmadığını, bu plan ve programları olsa bile, ortaya çıkan doğal afetin şokuyla bunları uygulayamadıklarını tespit etmiştir. Mahkeme, idarenin, depremin yaşandığı bölgenin deprem riski taşıdığının farkında olduğunu, bu riskin arazi düzenlemesini ele alan planlarda dikkate alındığını, depremin meydana geldiği bölgenin "afet bölgesi" olarak sınıflandırıldığını ve bu bölgeye imar izni verilmesinin özel koşullara tabi tutulduğunu tespit etmiştir. Bu bölgede yapı ruhsatı verilmesi konusunda yetkili olan yerel makamların, afet riskinin önlenmesinde asli sorumluluğa sahip oldukları ifade edilmiştir. Bu kapsamda mahkeme, yerel idarelerin, afet riski altındaki bölgede bulunan yapıları kontrol etmek ve denetlemekle görevli oldukları halde, bu konudaki sorumluluklarını yerine getirmediklerini tespit etmiş ve 2. Madde ihlalinin olduğuna hükmetmiştir[124].

[120] 1/1000 Ölçekli Çankırı, Süleymanlı Köyü Köy Yerleşme Planı, (10.10.2025) https://mpgm.csb.gov.tr/1-1000-olcekli-cankiri-suleymanli-koyu-koy-yerlesme-plani-i-108366.

[121] *Düzce (Merkez) Gökçe Köyü Nazım İmar Planı 1/5000,* (18.05.2026), https://mpgm.csb.gov.tr/duzce-ili-merkez-ilce-gokce-koyune-iliskin-1-5000-olcekli-nazim-imar-plani-ve-1-1000-olcekli-uygulama-imar-plani-108324

[122] Ceylan, İdarenin Öngörme (Planlama) Faaliyeti ve Bu Faaliyetin Deprem Örneği Üzerinden Önemini Anlamak, 127.

[123] Boudaïeva ve diğerleri/Rusya; Başvuru No: 15339/02, Karar 20.3.2008 [1. Daire], (12.02.2026) https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22itemid%22:[%22001-119358%22]}.

[124] M. Özel Ve Diğerleri / Türkiye Davası, (Başvuru No. 14350/05, 15245/05 ve 16051/05), Karar, 17.11.2015. Https://Hudoc.Echr.Coe.İnt/Tur?İ=001-158803, Aynı Yönde Erdal Muhammet Arslan ve Diğerleri / Türkiye Davası, (Başvuru No. 42749/19), 21.11.2023, (12.02.2026) Bknz. https://Hudoc.Echr.Coe.İnt/Tur?İ=001-230218

Bir başka AİHM kararında, Kolyadenko vs Rusya davasında başvurucular, Pionerskoye nehri üzerinde kurulu barajın olduğu Vladivostok şehrinde ikamet etmektedirler. 2001 yılında yaşanan yoğun yağış nedeniyle suyu kontrol edebilmek amacıyla baraj suyu tahliye edilmiş, bu durum su taşkınlarına ve başvurucuların evlerinin sular altında kalmasına sebep olmuştur. Mahkeme, yetkililerin gerekli tedbirleri almadığını, barajın işletilmesinin teknik gerekliliklerine uygun şehir planlama kısıtlamalarını uygulamamalarının, yasal ve idari bir çerçeve oluşturmamalarının sonucunda, baraj yakınlarında yaşayanların hayatlarını tehlikeye attığı sonucuna varmıştır. Şehrin imar planında da sel tehlikesi bölgelerinde bir sınırlandırmaya gidilmemiştir. Burada yetkililerin pozitif bir yükümlülüklerini ihlali ettikleri tespit edilmiştir[125].

Son olarak, bir doğal afet sonucu meydana gelmese de çevresel bir felaket olarak nitelendirilebilecek olan Ümraniye çöplüğünün patlaması sonucu 37 kişinin hayatını kaybettiği Öneryıldız vs Türkiye davasında, AİHM, şehir planlaması konusundaki yasal kısıtlamalara karşın, gecekondu alanlarına ilişkin Devlet politikalarının bu alanların varlığının kabul edilmesi yönünde olduğu ifade etmiştir. Bu tutumun uygulamada, kamu arazilerine kanundışı el koyulmasını da içeren şehir planlaması ihlallerinin affedilmesi anlamına geldiği vurgulanmıştır[126].

Danıştay Kararlarında, idarenin afet planlaması konusundaki kusurunun tespit edildiği kararlara bakıldığında; 2011 yılında Van'da meydana gelen depremde, tazminat talebine konu olan yapının içinde bulunduğu bölgenin yüksek riskli deprem bölgesi olduğunun önceden bilindiği ve burada ortaya çıkabilecek depremin muhtemel sonuçlarının öngörülebilmesine imkân sağlayacak seviyede bilgi ve belgeler bulunduğuna dikkat çekilmiştir. Deprem sebebiyle ortaya çıkabilecek zararların önlenmesi ya da en aza indirilmesi için gerekli yasal tedbirleri almayan, denetim ve kontrol görevlerini yerine getirmeyen, bu sebeple zararın artmasına sebebiyet veren idarenin bu tutum ve davranışı hizmet kusuru sayılabilecek bir idari eylem olarak nitelendirilmiştir[127].

Başka bir Danıştay kararında dava, 17 Ağustos 1999 tarihinde meydana gelen deprem nedeniyle uğranıldığı iddia edilen zararın tazmini istemiyle açılmıştır. Tazminat talebine konu yapı 1. derece deprem bölgesi olmasına karşın, davalı idarenin, yapının bulunduğu bölgeyi imara açtığı ve bölge için yapılan planlarda, yapılaşma şartları belirlenirken bölgenin özelliklerinin dikkate alınmadığı, yapı ruhsatı verilirken, mevzuata ve projesine uygun olup olmadığının kontrolünün sağlanmadığı ve sebeple zararın ortaya çıktığı iddia edilmiştir. Bir önceki kararda da ifade edildiği gibi, tazminat talebine konu yapının bulunduğu bölgenin yüksek riskli deprem kuşağında kaldığının önceden bilindiği ve burada olacak depremin muhtemel sonuçlarının öngörülebilmesine imkân sağlayacak seviyede bilgi ve belgeler bulunduğu ifade edilmiştir. Buna rağmen davalı idare gerekli tedbirleri almayarak, denetim ve kontrol görevlerini yerine getirmeyerek zararın artmasına sebep olmuştur. İdarenin bu tutum ve davranışının hizmet kusuru sayılabilecek bir idari eylem olduğu ve idarenin kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlü olduğu hükme bağlanmıştır[128].

Sonuç

Deprem, heyelan, çığ, aşırı yağışlar gibi doğa olayları, dünyanın tespit edilen başlangıcından bu yana gerçekleşmektedir. Bu olayların afet olarak nitelendirilmesi ise oluştukları yerde meydana gelen zararlardan kaynaklanmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, her doğa olayının bir afetle sonuçlanmayabileceğinin kabulüdür. Günümüz bilimsel gelişmelerine bakıldığında artık bir arazinin yapısal özellikleri tespit edilerek yerleşime uygun olup olmadığı, yük taşıma kapasitesi ve afet direnci tespit edilebilmektedir. Bu tespit, sadece konut inşası için değil, aynı zamanda bir şehrin planlanmasında, ticari alanların, ulaşım yollarının, sosyal alanların, kamu binalarının yerleşimlerinin de belirlenmesinde son derecede önemlidir. İnsan kaynaklı afetlerden nükleer, biyolojik kazalara karşı riski en aza indirecek tedbirleri almak, idarenin sorumluluğundadır. Bu aşamada idarenin bütünleşik afet yönetimi anlayışıyla hareket etmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. İdare, afete ilişkin tehlike ve riskleri önceden tespit etmeli, gerekli önlemleri almalı, afet sonrası etkin müdahale ve koordinasyonu sağlamalı ve afet sonrasında iyileştirme çalışmaları bir bütünlük içerisinde yürütmelidir.

İdare afet planlaması yaparken sadece ulusal mevzuatla yetinmemeli, uluslararası düzenlemelerden de faydalanmalıdır. Çünkü afetler dünyanın her yerinde meydana gelmekte ve olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Bu konuda birden çok devletin bir araya gelip tecrübelerini paylaşarak oluşturdukları belgeler idareye planlama faaliyetinde yol gösterici olabilmektedir. Nitekim AFAD planlama yaparken

[125] Case Of Kolyadenko And Others V. Russıa, (13.02.2026) https://Hudoc.Echr.Coe.İnt/Tur?İ=001-109283, 09.07.2012, (Applications nos. 17423/05, 20534/05, 20678/05, 23263/05, 24283/05 and 35673/05).
[126] Case Of Öneryıldız V. Turkey, (13.02.2026), Https://Hudoc.Echr.Coe.İnt/Tur?İ=001-162089, *(*Başvuru no. 48939/99*)* 30.11.2004.
[127]Danıştay 6. Daire, K. 2021/2729 (10.02.2026), https://lib.kazanci.com.tr/solr/ibb/browse?q=%221023%2F4242%22&sort=tarih+desc&fq=mahkeme%3A%22Dan%C4%B1%C5%9Ftay%22
[128]Danıştay, 6. Daire, K. 2006/6664 (13.02.2026), https://lib.kazanci.com.tr/solr/ibb/browse?q=%221023%2F4242%22&sort=tarih+desc&fq=mahkeme%3A%22Dan%C4%B1%C5%9Ftay%22

uluslararası belgelerdeki ilkelerden faydalanmıştır. Afetlerin giderek artan oranda gerçekleşmesi ve iklim değişikliği ve göç dalgası gibi bazı afet türlerinin küresel boyutta bir etki doğurması uluslararası afet hukukunun oluşturulması gerekliliği sonucunu doğurmuştur.

Geçmişten bugüne gerek merkezi idarenin gerekse mahalli idarelerin planlarında afet planlamasının gelişim gösterdiği, alınacak tedbirlerle doğa olayları engellenemese de afete dönüşmesinin önlenebileceği bilincinin oluştuğu görülmektedir. Fakat burada asıl sorun planların uygulamada etkinliğinin görülmemesidir. Maalesef ki binaların afet mevzuatına ve planlara uygun inşa edilmediği, depremde yıkımların olmasından sonra anlaşılmaktadır ya da sel felaketinde binaları su basması, duvarların yıkılması sonucu dere yatağına ev yapıldığı ortaya çıkmaktadır.

Doğal afetler konusunda yaşanan tecrübelere rağmen yine aynı afetlerin defalarca yaşanması konusunda idareler kapsamlı bir bakış açısı geliştirmelidirler. Bazı yerler, yerleşime uygun olmadığı halde yeniden yerleşime açılmamalı, gerekiyorsa ilgili yerde yeniden bir planlama yapılmalıdır. Burada sıkıntı olabilecek husus, yerleşim alanlarından ayrılmak istemeyen, maddi ya da manevi olarak bulunduğu yerle bağını koparmak istemeyen vatandaşların varlığıdır. İdare, burada yapacağı planlama faaliyetiyle vatandaşların ikna olabileceği bir çözüm geliştirmelidir. Sonuç olarak idare planlama faaliyetini somutlaştırmalı, yasal düzenlemelerle uygulamaya yön vermeli, planlara aykırı uygulamaları tespit edip engelleyebilecek denetim mekanizmasının işlerliğini sağlamalıdır. Yasal düzenlemelerde planlara aykırı yapıların tespit edilmesi halinde uygulanacak yaptırımlar bellidir. Fakat ne yazık ki denetim mekanizmaları olmasına rağmen, bu denetimlerin ya yapılmadığı ya da olması gerektiği gibi yapılmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Burada idarecilerin kamu yararı amacından saptığı, hizmeti kötü işlettiği ifade edilebilir.

Planlama faaliyeti, afetlere karşı nasıl hareket edileceği, riskin nasıl yönetileceği, bir doğa olayının afete dönüşmeden nasıl kontrol altına alınabileceğini gösteren en önemli belgedir. Planlama faaliyetiyle fay hatlarından uzak, zemini sağlam, heyelan ve taşkın riski olmayan yerler belirlenip yerleşmeye açılabilir[129]. Ulaşım güzergâhları, sosyal alanlar, kamu binaları bu risklere göre belirlenebilir. Fakat mükemmel bir planlama olsa bile uygulama ve gerekli denetimlerin yapılmaması halinde afetlerin meydana gelmesi yine kaçınılmaz olacaktır.

Afet öncelikle oluştuğu yerde en büyük etkiyi ve olumsuz sonuçları oluşturduğu için bu afete en etkin müdahalede bulunabilecek idare, mahalli idarelerdir. Merkezi idarenin afetten haberdar olup afet bölgesine ulaşması ve afetin boyutunu tespit edip müdahalede bulunması zaman alabilir. Afet olduğu yerdeki mahalli idare de işlevsiz hale geldiği takdirde en yakın ve destek olabilecek mahalli idarenin de bir öngörü ve planlama dâhilinde belirlenebilir olması gerekir[130]. İşbu sebeple, mahalli idarelerin afetlere müdahale yetkinliği artırılmalı, imar planlarının planlama yapılan yerin afet riskini dikkate alıp almadığı denetlenmeli, plana dayalı uygulamaların planla uyumlu olup olmadığının periyodik takibi yapılmalı, bu konuda bir özel idari kolluk faaliyeti olarak önleyici afet kolluğu oluşturulmalıdır. Plana aykırı uygulama yapanlar için mevzuatta yer alan cezai yaptırımların ağırlaştırılması ve bu yaptırımların plana aykırı uygulama yapan herkese eşit bir şekilde uygulanması, planlara işlerlik kazandıracaktır.

Afet riskinin yönetiminde planlama bütünleşik afet yönetiminin sağlanmasının en önemli adımıdır. Fakat planlama teorik bir işlemdir. Afet planlamasının sonuca ulaşabilmesi için uygulama takibi, denetimi ve uygulamaya aykırı fiillerin önlenmesiyle ancak afet süreci yönetilebilir hale gelebilir.

Makale Bilgi Formu

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Yapay Zekâ Bildirimi: Makalenin İngilizce abstract ve extended abstract kısımları açısından yapay zeka aracı Google çeviri aracına sadece İngilizce gramer ve yazım denetimi yaptırılmıştır. Makalenin diğer hiçbir yerinde yapay zeka aracı kullanılmamıştır.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır.

[129] Yücel Ünal, *Türk Şehir Planlama ve İmar Mevzuatının Kentsel Dönüşüm ve Deprem Ağırlıklı İncelenmesi*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2008) 27.
[130] Sancakdar, İklim Değişikliğinin Kamu Hizmeti, Sürdürülebilir Kalkınma ve Temel Haklara Etkilerinden Kesitler ve İklim Davaları, 126.

Kaynakça

Adak, Agah. "Afet Tehlikesi ve Olgusu Karşısında İdarenin Konumu ve Görevleri". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi: Prof. Dr. Seyfullah Edis'e Armağan* (2000), 181-187.

Afet ve Acil Durum Tatbikatları Hakkında Yönetmelik. Cumhurbaşkanı Kararı, Karar Sayısı: 8531. *Resmî Gazete* 32556 (25 Mayıs 2024).

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). *Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü*, "Afet". Erişim 10 Ekim 2025. https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu

Akçaabat Gazetesi. "Yaşanan Felaket Dersimiz Olmalı". Erişim 12 Temmuz 2025. https://akcaabatgazetesi.com.tr/haber/yasanan-felaket-dersimiz-olmali-7595.html

Akdur, Recep. "Afetler ve Afetlerde Sağlık Hizmetleri". *Türkiye Sorunlarına Çözüm Konferansı-3: 21. Yüzyılda Türkiye*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 2000.

Akyılmaz, Bahtiyar – Sezginer, Murat – Kaya, Cemil. *Türk İdare Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 19. Basım, Eylül 2025.

Albayrak, Gökhan. "Afetten Etkilenen Devletin İnsani Yardımlara Keyfi Olarak Rıza Göstermemesi Sorunu: Uluslararası Hukuk Açısından Myanmar Nargiz Kasırgası Örneği". *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 146 (2020), 55-76.

Alkin, Ruhi Can. "Afet ve Göç: Doğal ve Yapay Afetler Çağında İnsani Hareketliliğe Teorik Yaklaşımlar". *International Symposium "Global Migration Phenomenon" with Its Security, Economic, Social, Political and Cultural Dimensions*. ed. Alina Solnyshkina – Kaldygul Adılbekova. 77-85. Ankara, 2021.

Bayram, Mehmet Emin. *Türkiye'de Planlama Teşkilatının (Türk Plancılığının) Hukuk ve İdari Yapısı ile İlgili Sorunları ve Çözüm Önerileri*. Ankara: Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Yayını, 1994.

Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü. "Büyük Depremler". Erişim 12 Temmuz 2025. http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/deprem-bilgileri/buyuk-depremler/

Çağlayan, Ramazan. *İdare Hukuku Dersleri*. Ankara: Adalet Yayınevi, 11. Basım, 2024.

Çağlayan, Sezai – Pilan, Zeynep. "Ulusal ve Uluslararası Boyutlarıyla Afet Müdahale Hukuku ve 6 Şubat Depremleri". *Türk Deprem Araştırma Dergisi* 5/2 (2023), 233-247.

Darbaş, Güldemin. "Dünya ve Türkiye'de Afet Risk Azaltma Çalışmaları ve Bu Çalışmalarda Kadınların Yeri". *Mavi Gezegen* 32 (2024), 13-24.

Doğan, Hasan Hüseyin. "Türkiye'de Afet Olaylarına Kalkınma Planlarının Yaklaşımı". *İdealkent: Kent Araştırmaları Dergisi* 13/37 (2022), 1873-1912. https://doi.org/10.31198/idealkent.1117007

Doğan, Sevimnur. "1983 Erzurum–Kars Depremi (Horasan–Narman Depremi)". *Erzurum Sevdası Dergisi*. 30 Kasım 2019. Erişim 15 Haziran 2025. https://erzurumsevdasi.com/2019/11/30/1983-erzurum-kars-depremi-horasan-narman-depremi/

Duran, Lütfi. *İdare Hukuku Ders Notları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1982.

Duran, Lütfi. "Türkiye'de Planlamanın Hukuki Rejimi". *Danıştay Dergisi* 18-19 (1975), 15-32.

Durmuş, Fatih. "İdarenin Öngörme ve Alternatif Üretme Faaliyeti Hakkında İnceleme: 'Düşünülemezi Düşünmek'". *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 13/2 (2009), 285-307.

Düzyol, Gökhan – Ekizler, Tezcan. "İzmir'de 117 Kişinin Yaşamını Yitirdiği Depremin Üzerinden 5 Yıl Geçti". *Anadolu Ajansı*. Erişim 25 Ekim 2025. https://www.aa.com.tr/tr/gundem/izmirde-117-kisinin-yasamini-yitirdigi-depremin-uzerinden-5-yil-gecti/3729544

Erol, Fatih. "Yürek Yakan Çatak Heyelanı". *Taka Gazete*. 27 Şubat 2024.

Fidler, David P. "Disaster Relief and Governance After the Indian Ocean Tsunami: What Role for International Law?". *Indiana Journal of Global Legal Studies* 13/2 (2006), 555-587.

Gözler, Kemal – Kaplan, Gürsel. *İdare Hukuku Dersleri*. Bursa: Ekin Yayınevi, 27. Basım, 2025.

Gülan, Aydın. "Güncellenmesi Gereken Bir Misyon: Danıştayın İstişari Görevleri". *150. Yıl Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu*. Ankara: Danıştay Yayınları, 2018.

Gür, Necip Taha. "İdare ve Gelecek Yaklaşımı: İdarenin Gelecek Öngörüsünün İdari Faaliyetlerdeki Yeri ve Görünümü Hakkında Değerlendirmeler". *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi* 23 (2024), 95-113.

İklim Haber. "2024'te Türkiye'de Toplam 3 Bin 800 Orman Yangını Çıktı". Aralık 2024. Erişim 10 Ekim 2025. https://www.iklimhaber.org/2024te-turkiyede-toplam-3-bin-800-ormani-yangini-cikti/

Hürriyet Gazetesi. "İstanbul'da Sel Felaketi". 9 Eylül 2009. Erişim 12 Eylül 2025. https://www.hurriyet.com.tr/gundem/istanbulda-sel-felaketi-31-olu-12441217

Kalabalık, Halil. *İmar Hukuku Dersleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 10. Basım, 2021.

Kara, Pelin Özcan – Günay, Emel Ceylan. "Çernobil Kazası ve Etkileri". *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi* 3/2 (2013), 32-36.

Kaynar, İhsan Seddar. "Ankara'nın 11 Eylül 1957 Sel Felaketi ve Siyasi Gündemi". *Ankara Araştırmaları Dergisi* 5/2 (2017), 197-224.

Kiper, Perihan. "Doğal Afet Planlama İlişkisi". *Planlama* 3 (2000), 4-15.

Koçak, Hüseyin – Kara, Mustafa – Görün, Mustafa. "Birleşmiş Milletler Afet Riski Azaltımı Çerçeve Planlarının Nitel Olarak İncelenmesi ve Karşılaştırılması". *Disiplinlerarası Afet Yönetimi Araştırmaları*. ed. Zerrin Toprak Karaman vd. 151-164. İzmir, 2017.

Kurada, Betül – Tanrıverdi, Evren – Şen, Mehmet Fatih – Demirkol Kılıç, Esen – Yalçın, Derya. "Türkiye Afet Risklerinin Azaltılması Platformuna Genel Bakış". *Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi* 10/1 (2023), 24-29.

McAuliffe, Marie – Oucho, Linda Adhiambo (ed.). *World Migration Report 2024*. Geneva: International Organization for Migration, 2024.

Onar, Sıddık Sami. *İdare Hukukunun Umumi Esasları*. İstanbul: İsmail Akgün Matbaası, 1966.

Onsekiz, Dilşen – Kumru, Dilek. "Afet Riski Altındaki Muratlar Köyünde Yer Değiştirme/Değiştirememe Süreci ve Nedenleri". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 13/73 (2020), 169-193.

İklim Değişikliği Başkanlığı. "Paris Anlaşması". Erişim 12 Ekim 2025. https://iklim.gov.tr/paris-anlasmasi-i-34

Sancakdar, Oğuz. "Deprem Zararlarının Azaltılmasında Mülkiyet Hakkını İlgilendiren Olası Dönüşümler, İmar ve İdare Hukuku Yönüyle Değerlendirmeler". *Fasikül Hukuk Dergisi* 28 (2012), 6-39.

Sancakdar, Oğuz. "Kültürel Mirasın Afetlerde Korunmasının Hukuki ve Güvenlik Boyutu". *Afetler ve Güvenlik Yönetimi*. ed. Zerrin Toprak Karaman – Oğuz Sancakdar. Ankara: Palme Yayınevi, 2019.

Sancakdar, Oğuz. "Yargı Kararları Işığında Afetlerin Başlıca Hukuki ve Mali Sonuçları". *Afetlerde Mali Yapı*. ed. Zeynep Arıkan – Hakan Bay. 357-398. Ankara: Gazi Kitabevi, 2021.

Sancakdar, Oğuz. "İklim Değişikliğinin Kamu Hizmeti, Sürdürülebilir Kalkınma ve Temel Haklara Etkilerinden Kesitler ve İklim Davaları". *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi* 22 (2023), 99-129.

Şahin, Cemalettin – Sipahioğlu, Şengün. *Doğal Afetler ve Türkiye*. Ankara: Gündüz Yayınları, 2020.

Şahin, Ali Utku. "Afet Yönetimi ve Planlaması Perspektifinden Türkiye Afet Müdahale Planının Değerlendirilmesi". *Dirençlilik Dergisi* 4/1 (2020), 129-158.

Şanlı, Denizer. "Planlama Yetkisinin Analizi". *Ankara Barosu Dergisi* 67/3 (2009), 48-57.

Tan, Turgut. *Planlamanın Hukuki Düzeni: Kalkınma Planının Hukuki Niteliği Üzerine Bir Deneme*. Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, 1976.

Terzioğlu, Ömrüm – Gültekin, Ayşe – Usta, Ertuğrul. "Türkiye Afet Müdahale Planı Açısından Psikososyal Destek Hizmet Grubu Çalışmaları: Çanakkale Örneği". *Disiplinlerarası Afet Yönetimi Araştırmaları*. ed. Zerrin Toprak Karaman – Oğuz Sancakdar – S. İlkim Kaya. 233-253. İzmir, 2017.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. *Türkiye'de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri*. Ankara: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2018.

Türk Dil Kurumu. "Planlama". *Güncel Türkçe Sözlük*. Erişim 10 Nisan 2025. https://sozluk.gov.tr/

Toprak Karaman, Zerrin – Çakır, Özlem. *Bütünleşik Afet Yönetiminde Disiplinler Arası ve Disiplinler Ötesi Çalışma Felsefesi: Fırtınalar İçin Bir Yaklaşım*. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2022.

Tosik Dinç, Fadime. "Türk Basınına Göre 19 Ağustos 1966 Varto Depremine Yapılan Dış Yardımlar". *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 22/1 (2023), 201-222.

United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNDRR). "Our History". Erişim 1 Şubat 2026. https://www.undrr.org/our-work/history

Uzunçıbuk, Levent. "Doğal Afetlerin Kentsel ve Bölgesel Planlamada Yeri". *Jeodezi, Jeoinformasyon ve Arazi Yönetimi Dergisi* 101 (2009), 18-27.

Ünal, Yücel. *Türk Şehir Planlama ve İmar Mevzuatının Kentsel Dönüşüm ve Deprem Ağırlıklı İncelenmesi*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2008.

Varol, Nehir – Gültekin, Timur. "Etkin Bir Göç Faktörü: Afetler". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi* 32 (2016), 43-51.

Yayla, Yıldızhan. *Şehir Planlamasının Hukuki Meseleleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1975.

International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. *International Disaster Response Laws (IDRL) Project Report 2002-2003*. Geneva: International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, 2003.

Planlar

Adıyaman İl Özel İdaresi Stratejik Planı, 2025-2029, (09.10.2025). https://www.adiyamanozelidare.gov.tr/kurumlar/adiyamanozelidare.gov.tr/Dosyalar/StratejikPlan2025_2029.pdf

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) 2024-2028 Stratejik Plan, (5.11.2025). https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/2024_2028-AFAD-Stratejik-Plani.pdf

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) Cumhurbaşkanı Onayı, *RG,* 8 Temmuz 2022, Sayı 31890. (2022).

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı, Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı, 1990-1994, (20.07.2025). www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Altinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1990-1994.pdf

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1985-1989, Yayın No: DPT:1974, (10.06.2025). www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Besinci-Bes-Yillik-Kalkinma-Plani-1985-1989.pdf

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı (1963-1967) (10.06.2025). www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Kalkinma_Plani_Birinci_Bes_Yillik_1963-1967.pdf

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2024-2028 Stratejik Planı, (25.12.2025). https://webdosya.csb.gov.tr/db/strateji/haberler/2024-stratej-k-plan-20241121095656.pdf

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Mekânsal Strateji Planı, Yapılan Çalışmalar, (25.12.2025). https://mekansalstrateji.csb.gov.tr/yapilan-calismalar-i-89083

Düzce (Merkez) Gökçe Köyü Nazım İmar Planı 1/5000, (18.05.2026). https://mpgm.csb.gov.tr/duzce-ili-merkez-ilce-gokce-koyune-iliskin-1-5000-olcekli-nazim-imar-plani-ve-1-1000-olcekli-uygulama-imar-plani-108324

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, 2007-2013, (10.10.2025). www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2025/03/Dokuzuncu_Kalkinma_Plani_2007-2013.pdf

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. (10.12.2025). www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Dorduncu-Bes-Yillik-Kalkinma-Plani_1979_1983.pdf

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. Başbakanlık Devlet planlama Teşkilatı Müsteşarlığı. (1968-1972). (22.06.2025). www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Ikinci_Bes_Kalkinma_Plani-1968-1972.pdf

İl Afet Risk Azaltma Planları (İRAP), (02.12.2025). https://www.afad.gov.tr/il-afet-risk-azaltma-pl

Kültür ve Turizm Bakanlığı, *2024-2028 Stratejik Planı.* (12.11.2025). https://www.ktb.gov.tr/Eklenti/125662,ktbsp2024-2028kisa-versiyon27082024v1pdf.pdf

Odunpazarı Belediye Başkanlığı, *Acil Eylem Planı.* (22.10.2025). www.odunpazari.bel.tr/upload/files/Acileylemplani(3).pdf

On birinci Kalkınma Planı. *Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2019-2023*, (05.08.2025). www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf

On ikinci Kalkınma Planı. *Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı*, *2024-2028*, (06.08.2025). www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf

Onuncu Kalkınma Planı, Kalkınma Bakanlığı, 2014-2018, (03.08.2025). www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2025/06/Onuncu_Kalkinma_Plani-2014-2018.pdf

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, *Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi, 2024-2025 İstanbul Bölge Stratejik Planı, TR 10 Düzey 2 Bölgesi, Bölge Planı*, (12.10.2025). https://www.sanayi.gov.tr/bolgesel-kalkinma-faaliyetleri/strateji-belgeleri/01154b

Tarım ve Orman Bakanlığı. *2024-2028 Stratejik Planı,* (12.11.2025). https://www.tarimorman.gov.tr/SGB/Belgeler/stratejikplan.pdf

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi. *70'inci Birleşim,* (8 Mart 2023 Çarşamba) (06.08.2025).

Türkiye Afet Müdahale Planı(TAMP), (2014), (22.10.2025). https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-mudahale-plani

Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı, (13.12.2025), https://www.tbb.gov.tr/tr/haberler/turkiye-afet-sonrasi-iyilestirme-plani

Ulusal Orman Yangınları Müdahale Planı. *AFAD, Orman Genel Müdürlüğü*, (10.06.2025). https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/Ulusal-Orman-Yanginlari-Mu%CC%88dahale-Plani.pdf

Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. *Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı, 2001-2005,* (17.09.2025). https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Uzun_Vadeli_Strateji_ve_Sekizinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-2001-2005.pdf

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, Başbakanlık. *Devlet Planlama Teşkilatı, 1973-1977,* (10.05.2025). https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Yeni-Strateji-ve-Kalkinma-Plani_Ucuncu-Bes-Yil_1973_1977.pdf

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. *Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, 1996-2000*, (10.05.2025). www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Yedinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1996-2000.pdf

1/1000 Ölçekli Çankırı, *Süleymanlı Köyü Köy Yerleşme Planı,* (10.10.2025). https://mpgm.csb.gov.tr/1-1000-olcekli-cankiri-suleymanli-koyu-koy-yerlesme-plani-i-108366

Uluslararası Belgeler

Hyogo Framework for Action 2005-2015: Building the Resilience of Nations and Communities to Disasters Extract from the final report of the World Conference on Disaster Reduction (A/CONF.206/6).

International Strategy for Disaster Reduction. *United Nations,* (2005).

International Covenant on Civil and Political Rights. (30.01.2026). https://docs.un.org/en/CCPR/C/GC/36

International Disaster Response Law. (04.02.2026). https://disasterlaw.ifrc.org/IDRL

Sendai Afet Riskini Azaltma Çerçevesi. (10.02.2026). https://uclg-mewa.org/sendai-afet-risk-azaltma-cercevesi-2015-2030/

Mahkeme Kararları-Danıştay Kararları

Danıştay, İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, K. 2011/1564 (10.02.2026).

Danıştay, İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, K. 2016/2759, (10.02.2026).

Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, K. 2021/604 (10.02.2026).

Danıştay Dava Daireleri Kurulu, K. 1971/1042, *Amme İdare Dergisi* 6/2 (Haziran 1973), 124-126.

Danıştay Dava Daireleri Kurulu, K. 1973/152, *Amme İdare Dergisi* 6/2 (Haziran 1973), 119-123.

Danıştay 6. Daire, K. 2021/293 (10.02.2026).

Danıştay 6. Daire, K. 2021/6375 (10.02.2026).

Danıştay 13. Daire, K. 2022/4238 (10.02.2026).

Danıştay 6. Daire, K. 2025/3479 (10.02.2026).

Danıştay 6. Daire, K. 2025/3756, (10.02.2026).

Danıştay 6. Daire, K. 2025/3304 (10.02.2026).

Danıştay 8. Daire, K. 2021/482 (10.02.2026).

Danıştay 10. Daire, K. 2025/2411 (10.02.2026).

Danıştay 10. Daire, K. 2025/1738, (10.02.2026).

Danıştay, 6. Daire, K. 2022/10131(10.02.2026).

Danıştay 6. Daire, K. 2025/3629 T. 23.6.2025 (10.02.2026).

Danıştay 6. Daire, K. 2021/6643 (11.02.2026).

Danıştay, 6. Dairesi, K. 2009/8664 (10.02.2026).

Danıştay 6. Daire, K. 2021/2729 (10.02.2026).

Danıştay, 6. Daire, K. 2006/6664 (13.02.2026).

Danıştay 6. Dairesi, K. 2009/8633 (22.09.2025).

LEXPERA. https://www.lexpera.com.tr/

Mahkeme Kararları- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

Erdal Muhammet Arslan ve diğerleri / Türkiye Davası, (Başvuru No. 42749/19), 21.11.2023, (12.02.2026), Bknz. https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-230218

Case of Kolyadenko And Others V. Russıa, 13.02.2026), https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-109283, (09.07.2012), (Applications nos. 17423/05,20534/05, 20678/05, 23263/05, 24283/05 and 35673/05).

Case of Öneryıldız V. Turkey, 13.02.2026), https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-162089, (Başvuru no. 48939/99), (30.11.2004).

M. Özel ve diğerleri / Türkiye Davası, (Başvuru No. 14350/05, 15245/05 ve 16051/05), Karar, (17.11.2015). https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-158803